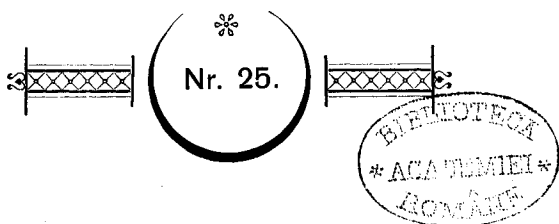

Biblioteca populară a „Asociațiunii“.

Poezii Poporale

Din Bănat.

...

Culegere de

E. Hodoș.

II.

Balade.

SIBIIU,
Editura »Asociațiunii«.
1906.

1877

Tiparul lui W. Krafft în Sibiu.

Prefață.

~~1915~~
1916

Primul volum de »Poezii Poporale din Bănat« s'a tipărit în anul 1892. Volumul a fost primit de public cu un interes neașteptat. Deoparte persoane private: învățători, preoți, câțiva advocați și alți domni s'au grăbit a-l procura și, întru câțva, a-l răspândi în cercul cunoștinței lor.

De altă parte, acest interes al particularilor nu s'a întins asupra nici uneia din corporațiunile culturale române câte le avem dincoace și dincolo de munți.

Publicațiunea s'a întrerupt.

*

Cartea începută la 1892 se continuă abia acum în al doilea volum, care se tipărește cu bunăvoința și cu mijloacele materiale ale »Asociațiunii.«

Al doilea volum de »Poezii Pop. din Bănat« cuprinde din poezia epică a poporului baladele sale, vestite ca frumseți poetice neîntrecute.

Câteva din balade conțin și elemente supranaturale, d. ex.: varianta Vida (v. Nr. 6), al cărei sfârșit e interesant de aceea, că arată, cum firea țaranului român

n'are înclinațiune la subiecte tragice; alte balade au conținut cu totul legendar, d. ex.: cele dintâi două din colecțiunea noastră. Forma însă, la toate, este a baladelor, chiar și dacă versurile se deosebesc ca număr de silabe.

Nici țăranul din Bănat n'are o singură numire specială pentru baladă. Cântec de bătrânețe și cântec din bătrâni sunt numirile întrebuițate în Bănat. »Dzâ-mi una djin bătrâni,« sau »dzâ-mi una dje bătrânețe,« așa poruncește el lăutarului, când vrea s'asculte o baladă. În ținutul Almășului (la Borlovenii vechi) se mai zice: »dzâ-mi una dje masă,« când bunăoară nuntașii se așează la mâncare; acest cântec de masă zis din gură și acompaniat de instrumente e de obicei serios, și poate să fie liric ori, mai des, o baladă. Când se ridică masa, atunci se comandă lăutarilor: »acuma trage-mi una de joc.« Va să zică nu mai zice din gură, ci trage din arcuș.

La o baladă zisul, din care aflăm cuprinsul, e lucrul de căpetenie; și de aceea e corect să comanzi lăutarului: Zi-mi una! Lăutarul îți zice textul baladei. La joc, din contră, partea principală e melodia scoasă din vioară, și de aceea e corect să poruncești: Trage-mi una. Lăutarul trage o horă, o ardeleană, ori altă melodie. (Observ că sub »horă« se 'nțelege pe aici numai jocul și melodia jocului, dar nu și textul cântecului de joc.)

Nu totdeauna și nu toți țărani fac deosebirea aceasta de cuvinte, ci uneori le amestecă. Și astfel ajunge vorba zic să însemneze și cânt cu un instrument

muzical, sau trag din el. Vorbele zise au fost acompaniate de cântare executată cu un instrument; aceasta e cauza, că au ajuns să însemneze aceeași idee trei cuvinte: trag, cânt, zic.

Baladele poporului își au melodiile deosebite zise din gură, și introduse și acompaniate cu »lauta« și clarineta în surdină.

Toate baladele din culegerea noastră sunt auzite dela țărani, mulți neștiutori de carte. Nici una nu-i culeasă dela țigani lăutari. E întrebare: le-au învățat mai întâi țăranii dela țigani, ori țiganii dela țărani?

Țiganii, din fire artiști, sunt un popor sărac și vesel, care poate inspira multă simpatie la românul sărac, năcăjit și blând. Este însă, așa socotesc, cu desăvârșire greșit să atribuim țiganilor lăutari și cobzari calitatea de creatori ai baladelor. Țiganul, dacă-și are limba sa maternă, nu se poate identifica și cu limba unei balade române, sârbești și săcuiești atât de mult, în cât să pătrundă nuanțările și subtilitățile de limbă cele mai delicate, să-i cunoască formele și cuvintele cele mai rare și mai ascunse. Numai cel născut din sinul poporului și trăit tot acolo se poate deplin identifica cu o astfel de limbă. Și, dacă frumsețile poetice ale baladelor populare fac parte din esența națională a unui popor, aceste frumseți nu le pot scoate la iveală străinii, ci înșiși fiii poporului, — dacă au și talentul cuvenit.

Care e rolul, unde e meritul și unde e scăderea lăutarului?

Rolul lui e, să învețe balada ce i-o cântă din gură țăranul. Lăutarul, ascultând textul și melodia, le învață

p'amândouă deodată, în mână cu instrumentul său muzical, care se 'nțelege e mut în mâna țaranului.

Meritul lăutarului e mai întâi în faptul, că respândește poezia la un popor oarecare, ori dela un popor la altul. Balada Ducin (Nr. 8) d. ex.: care o au și Sârbii, a putut fi adusă la noi de lăutari ca idee sau cuprins; însă ca formă, ea e națională românească.

Alt merit al lăutarului e, că păstrează baladele și le ferește de uitare. E interesul lui bănesc s'o facă.

Unde e scăderea? Că le schimbă, și ca text, și ca melodie. Lăutarii adaug floricele, podoabe de prisos, ca să iasă balada mai lungă, după cum e și pofta omului să-și petreacă vreme mai lungă sau mai puțin lungă, uitând de necazuri și nevoi.

*

Vremea, când se cântă baladele, e mai cu seamă cea de iarnă: la șezători, la nunți și alte petreceri. Se cântă și vara la »rugă« (nedee), care se ține cu multă râvnă în orice sat al Bănatului.

Și, dacă privitor la poezia lirică, nu s'ar putea zice cu drept cuvânt, că Bănatul ar fi mai bogat, — e și imposibil a arăta ce este specific bănățenesc într'o mulțime de poezii lirice cântate aproape neschimbate în alte părți, — în balade însă, atât ca număr, cât și ca frumuseță, se pare că ținutul Bănatului întrece toate celelalte provincii românești. Multe părți din baladele sale sunt vrednice de un Homer, ca energie și cumpătare.

Această calitate a baladelor se poate explica, întru câtva, prin traiul țaranului din Bănat, un traiu în general

ușor și bun. Țăranul bănățean are puțință de-a fi mai puțin subiectiv, decât o mare parte a țărănimii, bunăoară din Ardeal; el are liniștea și obiectivitatea, fără de care nu se poate naște adevărata poezie epică.

Numărul mai mare al baladelor bănățene se poate explica din imigrările Românilor din țările de peste Carpați, dar mai ales din influența poeziei poporului sârbesc.

*

S'au adunat până acum un mare număr de balade, fără să putem nici pe departe afirma, că n'ar mai fi nimic de adunat. Sunt numeroase variantele baladelor.

Cel dintâi care a cules și a publicat din părțile acestea, e dl At. M. Marienescu, ale cărui broșuri au apărut pe la anii 60 (exemplarul meu e defectuos). Volume au mai publicat dnii: A. Corcea, Dr. G. Alexici în 1899, G. Cătană în 1895.

În deosebite reviste se găsesc împrăștiate iarăș un număr însemnat de balade bănățene. Tot în reviste au apărut mai întâi și baladele acestui volum, cam jumătate din ele; altă jumătate apare acum întâia oară.

Am căutat, ca reproducerea să fie făcută cât mai fidel, fără adaose de cuvinte nespuse de cântăreț.

Reproducerea s'a făcut în limbă literară, afară de unele locuri. O transcriere în dialect local, după studiile de până astăzi, o poate îndeplini filologul, care se interesează de dialectul bănățean. Aici nu s'a făcut.

Publicațiunea aceasta urmărește mai ales scopul de-a arăta și a respândi calitățile frumoase ale poeziei popo-

rului. Iată motivul, pentru care am crezut, că nu trebuie încurcată cetirea prin introducerea diferitelor semne grafice, care pot să fie foarte savant croite; cetitorii însă, în cea mai mare parte, nu știu ce să facă cu ele.

Un al treilea volum al poeziilor populare, descântece culese în Bănat, e aproape gata și așteaptă publicarea.

Caransebeș, în Iunie 1905.

E. Hodoș.

1. Soarele și Luna.

Puternicul Soare
Pleacă să se 'nsoare,
Pe optsprăzece cai,
Toți păscuți în rai.

5 Lumea o umblă:
Zece cai pică,
Cei opt tăbărâ,¹⁾
Soție nu-și află
De potriva sa.

10 'Napai se întorceă
Drept la soru-sa,
La sora Luna,
Și așa-i strigă;
— »Tese, soro, țese

15 Țesături alese
Suluri de postau,²⁾
Că vreau să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
20 Suluri de bumbac
Să te iau cu drag;
Suluri de mătăasă,
Să te fac mireasă;

---

1) A tăbări = a obosi, a se osteni.

2) Postau = postav.

- Că eu am umblat
25 Păn' la scăpătat
Și prin lumea toată
Și prin stele roată:
Potrivoara mea
N'o putui află,
30 Făr' numai pe tine,
Ce sameni cu mine.«
Iar sora Luna
Așa îmi zicea:
— »Puternice Soare,
35 Al meu frățioare,
Atunci mi-i luă,
Să fiu soața ta,
Când mi-i face punte,
/ Punte peste munte;
40 Pe laturea punții,
Cum se despart munții,
O fântână lină
Cu apă slădină;¹⁾
Mănăstire dalbă
45 În slavă spânzurată,
/ Ș'un popă de ceară,
Ca să ne cunune,
Pe noi să ne 'mpreune.«
Soarele plecà,
50 Cu gândul gândea:
Pe loc se făcea
Ce luna poșteà.

¹⁾ »Slădină« și »slădie« = dulce. »De slast« este mâncare de dulce sau de fruct.

- Apoi se 'ntorceà
Și iarăș strigà:
55 — »Țese, soro, țese
Țesături alese,
Suluri de postau
Că voi u să te iau,
Suluri de fuior
60 Să te iau cu dor,
Suluri de bumbac
Să te iau cu drag,
Suluri de mătasă
Să te-aleg mireasă,
65 Că tu ce-ai poftit,
Toate ți-am plinit!«
Soru-sa Luna
Așa îmi grăià:
— »Puternice Soare,
70 Al meu frățioare,
Atunci mi-i luà
De soția ta,
Când mi-i face iară
O scară de ceară
75 De jos până sus,
Și să mi te duci
La moșul Adam
Și soția sa,
La moașa Eva;
80 Pe iei îi întrebà,
De-i bine să ià
Frate pe o sor,
Ce-i dragă cu dor?

- Și n'a fi cu păcate,
85 Să ia sor pe frate?
Că n'am mai văzut,
De când m'am născut.»
Soarele gândeà:
Scara se făceà,
90 Pe ea se urcà,
Până ajungeà
La Adam, Eva,
Și îi întrebà:
De poate luà
95 El pe soru-sa?
Iar Adam, Eva,
De mânã-l luà,
La iad îl duceà,
Iadu-i arătà
100 Și mi-l întrebà:
Place-i iadu-ori ba?
Soarele ziceà
Lui Adam, Eva,
Să-l scoată afară
105 Din foc și din pară.
Iar Adam, Eva,
De mânã-l luà,
La rai îl duceà
Apoi îl întrebà,
110 Place-i raiu-ori ba?
Soarele ziceà:
— »Cui nu i-o plăceà
La mese întinse,
Cu făclii aprinse,

- 115 La jocuri jucând,
La lăutași zicând,
Cu îngeri cântând,
Pe Domnul lăudând!«
Iar Adam zicea
- 120 Cu baba Eva:
— »Dacă-ți place 'n rai,
Sora să n'o iai!«
Soarele ieșiă,
Jos se coborâ
- 125 Pân' la soru-sa,
Și așa-i strigă:
— »Țese, soro, țese
Țesături alese,
Suluri de postau
- 130 Că vreau să te iau,
Suluri de fuior
Să te iau cu dor,
Suluri de bumbac
Să te iau cu drag,
- 135 Suluri de mătasă
Să te fac mireasă;
Că am întrebat,
Voe-am căpătat,
Nuntă putem face,
- 140 Cum nouă ne place!«
Puternicul Soare
Câte stelișoare
La nuntă adună
Spre a se ospăta!

- 145 Luceafărul mare
Eră cumătrul mare ;
Luceafărul cel mic
Îl făcea vornic,
Carul ca ceiuş (?)
- 150 Iar purcariul ¹⁾
Eră stegariul,
Şi câte stele 'n ceri
Veniau ca nuntăşei !
Cu nunta plecà,
- 155 Soarele, Luna
A se cununà
La mănăstirea albă,
Cu popă de ceară,
Pe iei să-i cunune
- 160 Şi să-i împreune.
Şi mergeà, mergeà,
Până ajungeà
La fântână lină,
Cu apă slădină.
- 165 Când ei ajungeà,
Luna-aşa ziceà :
— »Puternice Soare,
Al meu frăţioare,
Opreşte puţin,
- 170 Să ne odihnim,
Că mi-i sete tare,
Şi mor de picioare.«

---

¹⁾ Purcariul, ca şi carul, este numele unei constelaţiuni.

- »Şezi, şi eu mă duc,
Apă să-ţi aduc,
175 Apă 'n pälărie,
Cum îmi place mie.«
Iar Luna ziceà,
Că apa n'o beà.
Soarele grăià :
- 180 — »Tu dară să-mi spuni,
Să-ţi aduc în pumni?« ✓
— »Ba, că-i asodat,
Şi-are gust sărat,«
Luna răspundeà,
185 Apoi ea plecà,
Apă ca să beà
La fântână lină
Cu apă slădină.
Soarele-o lăsà
- 190 Singur' singurea ;
Iar Luna s'aplecà,
În fântână săreà, ✓
Şi 'ntr'una ziceà,
Că mai bine vreà
- 195 A fi smoala pietrilor
Şi mâncarea peştilor ;
Pe frate nu-l va luà,
Cu el nu s'a cununà,
Până-i frunza şi iarba !
- 200 Iar Dumnezeu ce făceà ?
Din fântână o scoteà,
De Soare o despărţeà,

Sus pe ceruri îi puneà:
Pe Lună la asfințit
205. Pe Soare la răsărit,
Lumea să o vederească,
Mai mult să nu se 'ntâlnească.

Auzită dela N. Liuba din Măidan.

Variante: Alecsandri, Poezii Pop. 1866, pag. 27; Pompiliu,
Balade pop. 1870, pag. 32; Teodorescu, Poezii pop. 1885, pag. 410.

2. Iorgovan și șerpele.

I.

Sus la codru verde
Oare ce se vede?
Sus la codrul Cernii,
La vadul Rășavii,¹⁾
5 Plecat-au plecat
Din oarece sat
Trei sururele,
Fete frumoșele:
Sora cea mai mare,
10 Mândră garofină,
Se 'ntrece cu o zină,
De-i cauți albu sin
Și fața-i de crin;
Sora mijlocie
15 Plină-i de trufie

---

¹⁾ »Rășava« = Orșova.

- Cu a sale gene,
Ochişori, sprincene;
Şi de-i caţi în ochi
Mori, ca de deochi.
20 Sora cea mai mică
Ca ş'o porumbică,
Ana Ghirozana,
Ca şi Simziana,
Le 'ntrecea pe toate
25 Ca o stea din noapte,
Luceafăr din zori,
Floarea florilor!
Ele-şi petreceau,
Flori culegeau,
30 Cununi îşi făceau,
Şi jucau cântând,
Codru răsunând,
Apoi mai umblă,
Până tăbără, ¹⁾
35 Şi se odihniă, —
Mica adormiă,

II.

- Când fù decusară
Două că plecară,
Pe mica o lăsară;
40 Şi ea tot dormiă,
Zori se revărsă,
Atunci le strigă, —

---

¹⁾ Obosiă.

- Ele n'auziã.
Cucul îi cântã,
45 Pata că-i grăiã:
— »Cucule, cucule,
Auzi, voinicule,
Scoate-mă la țară,
La drumul de carã
50 Dau de surori earã,
Și ți-oi fi io varã.«
Cucul îi grăiã:
— »Nu știu, draga mea,
Scoate-te-oi ori ba,
55 Că am vere multe,
Câte flori pe munte.«
— »Cucule, cucule,
Auzi, voinicule,
Scoate-mă la țară
60 La drumul de carã,
Să-ți fiu sorioară.«
— »Nu știu, draga mea,
Scoate-te-oi ori ba,
Că io am surori,
65 Câte-s vara flori.«
— »Cucule, cucule,
Auzi, voinicule,
Scoate-mă la țară,
La drumul de carã,
70 Că ți-oi fi soție,
Până voi fi vie.«
Cucul ascultã,
Cucul răspundeã:

- »Că io nu-s fecior,
75 Să pot să mă 'nsor;
Ci-s o păsărică,
Nu știu d'ibomnică.«
Atunci dup'o stâncă
Neagră și cumplită
80 Pe calea 'ncălciță,
Iată se vedeà,
Fata se 'ngrozià,
Un șerpe venind,
După ea curând.¹⁾
85 Și ea alergà
Până tăbără,
Șerpele sosiã,
Coadă 'ncolăciã,
La brâu o adună,
90 Fata înlemniã....
Mai tare strigã,
Codru răsună!

III.

- Sus, pe Cerna 'n sus,
Mulți voinici s'au dus,
95 Și toți s'au ascuns,
Dar au mai rămas
Un voinic viteaz:
Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
100 Cu un călușel
Ca un vulturel,

---

¹⁾ Alergând.

- Și se preumblă,
Și se arătă
Sus pe Cerna 'n sus,
105 Cam pe sub ascuns,
Calul său jucând,
Săgeți aruncând,
Câinii sumuțând,
Suliți ascuțind.
110 Și el auziă,
Dar nu pricepeă,
Ori cât mai ciuliă,
E glas bărbătesc,
Ori glas femeiesc?
115 Că Cerna mugia,
Codru răsună,
Apoi se 'ntorceă
Cernii de ziceă:
— Înceată, încetă,
120 Cerna mea curată,
Că ți-oi aruncă
Jos în albia ta,
Și ți-oi da io ție
Mreană argintie,
125 Ș'un fuior de aur,
Cu ochi de bălaur,
Singur se întoarce,
Singur se destoarce.«
Cerna-l auziă,
130 Deloc ¹⁾ încetă.

---

¹⁾ Îndată.

IV.

Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
Acum ascultă,
Îndată pricepeă :
135 Nu-i glas bărbătesc,
Ci e femeiesc !
Rău să mâniă,
Calu 'mpintenă,
Cumplit îl loviă,
140 Ca leul răcniă,
Aerul frângeă,
Șerpele vedeă,
Spaima-l apucă,
Dar el îl goniă.
145 Cerna mi-o săriă
Și mi-l ajungeă.
Șerpele 'ntrebă :
— »Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
150 Cu ce fel de bine .
Vini tu azi la mine ;
Te rog, viu mă lasă
Să întorc acasă . . .
Auzi ce-ți spun eu :
155 Mort oi fi mai rău ;
De mi-i omorî,
Capu s'a 'mputî
Vermi s'or înmulți
Muști¹⁾ or slobozi,

---

¹⁾ Așa numitele muște »columbace«, primejdioase pentru vite și oameni.

- 160 Calul ți-or mușcă,
Deloc va crepă,
Boi s'or otrăvi,
Plugu s'a oprî,
Oameni or muri!«
- 165 — »Șerpe-afurisite,
Încă porți cuvinte!!
Țara-oi învăța
Și ea m'ascultă,
Fumuri puturoase
- 170 Și din pietri scoase
Ție ca să-ți facă,
Și de muscă scapă,
Calu-mi n'a perî,
Boi n'a otrăvi,
- 175 Plug nu s'a oprî,
Oameni n'or muri, —
Dar tu mort îi fi!
Că am auzit,
Păn'ai prăpădit
- 180 Cu falcă hoțească
Față femeiască!«
— »Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
Când am auzit,
- 185 Că tu te-ai ivit,
Calul tropotind,
Ca un zmeu răcnind,
Fata am lăsat-o,
Nu am vătămat-o;

- 190 Te rog viu mă lasă,
Să întorc acasă, —
Jur pe capul meu
Mort oi fi mai rău!«
Iovan Iorgovan,
195 Braț de buzdugan,
Sabia 'nvârtiă,
Șerpele tăiă,
Trupul îi zdrobiă,
Tot îl mărunță!

V.

- 200 Fata se uită,
Până-l dimică,
Și din grai grăiă;
— »Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
205 Scoate-mă la țară,
La drumul de cară
Dau de surori iară,
Că ți-oi fi soție,
Până voi fi vie.«
210 El când o vedeă,
Minune îl prindeă,
De a ei mândrețe
Și de tinerete:
— »Ale, fetișoară,
215 Ca ș'o zinișoară,
Să-mi fi tu soție,
Până vei fi vie!«

- Și o 'mbrățișă,
Și o sărută,
220 Ziua și noaptea.
Fata îi ziceă :
— »Tare sămănăm,
Ian să ne 'ntrebăm,
Poate că ne-om ști
225 De ce viț'om fi,
Nu ți-ar fi păcat,
Că m'ai sărutat
Și îmbrățoșat ;
Io-s fată de 'mpărat
230 Dela scăpătat !«
Iovan se 'ntristă
Apoi îi grăiă :
— »Mi-i foarte păcat,
Că te-am sărutat,
235 Io-s fecior de împărat
Dela scăpătat !
Și ne-au blăstămat
Ai noștri părinți
Cu lacrimi ferbinți,
240 Tu să fii la răsărit,
Ca și cerbul pribegit ;
Io să 'ntorc la scăpătat
Ca și leul vătămat !« — — —

Comunicată de un elev din Bogoltin.

Var. completă la: Marienescu, Balade; Alecsandri ș. a.

3. Ileana.

- În lunchița dela Nandru,
La fântână lângă codru,
O nepoată de 'mpărat
După apă a umblat,
5 Ea veniã Duminica,
Mâneci albe sufulcã,
Rochia și-o ridicã,
La fântână s'aplecã,
Apoi olceaua umpleã,
10 Apã din fântână beã.
Iac' odatã mi-a venit
Un corb negru ostenit,
Și 'ncepù a croncãni,
Iar Ileana îi grãii:
15 — »Corbule, n'ai auzit
Bãrbãțelul ce-a pãțit?
Ori e viu, ori a murit?
Cã la oaste s'a pornit.«
Iar corbul așa-i grãii:
20 — »Ba zãu, mândrulița mea,
Io cu ochii l-am vãzut,
Pãnã 'n luptã mi-a cãzut.«
— »Fire-ai, corb, afurisit,
Cãt de rãu mi-ai croncãnit,
25 Numai moarte ai cobit!«
Cãtrã casã ea veniã,
Soacrei toate le spuneã,
Tot ce corbu-i povestiã.

- »Nu știi soacră, ce se vede
30 Încolo pe câmpul verde:
Nu știi, grâu a 'ngălbenit,
Nu știi, nori sunt, ori e ceață,
Dară mie-mi vine greață.«
Soacra ei atunci săriă,
35 La ferestruică priviă:
— »Dumnezeu să ne păzească,
Că e oastea cea turcească,
Și ea ține cătră tine,
Du-te, dragă, în grădină
40 La o tufă de scumpină,
Te ascunde cât mai bine,
Doară nu vor da de tine«....
— »Bună ziua, nandruleasă,
Dar pe cine ai acasă?«
45 — »Singură, că toți s'au dus,
Dar că unde, nu mi-au spus.«
— »Și Ileana cea frumoasă
Mai trăește sănătoasă?«
— Știe sântu Dumnezău,
50 E 'n Brașov, la frate-său,
La 'un maistor să învețe
Să croească rochii crețe.«
Dar un Turc așa-i grăi:
— »Taci, tu hoarcă, nu minți,
55 Că tu bine nu-i păți!
Spune, unde-o pot află,
Io cu ea m'aș însurà:
Că-i mândră de măritat,
Că nu mai are bărbat!«

- 60 — »O, voi, Turci afurisiți,
Umblați să ne omorâți!«
Dar un Turc atunci strigă:
— »Lasă hoarca, n'o 'ntrebă,
Ci te uită pe fereastă,
- 65 Ce e în grădina astă?
Că 'ntr'o tufă este-o floare,
De sclipește ca un soare,
Și sub floare tare ploaie,
Cât și frunzele le moaie!«
- 70 Turcii iute se luă,
Și 'n grădină se băgă,
Pe Ileana o află
Sub cea tufă pitulată
Și de lacrimi tot plouată.
- 75 Și atunci un Turc spurcat
Mâna alb' a apucat:
— »Ilenuță, mândra mea,
Știut-ai, că ești soața mea?«
Apoi mânele-i legă,
- 80 Și pe cal o aruncă....
— »Dați-mi apă, Turcilor,
De pomană morților;
C'am însătoșat de tot,
De pulbere nu mai pot.«
- 85 Iar Turcii apă nu-i dă,
Ci cu ea tot alergă,
Și Ileana le grăiă:
— »La țermurii
Dunării,

- 90 Mai nainte de a trece,
Dați-mi câta¹⁾ apă rece,
Să mai beau din astă țară,
Că știu că n'o mai văd iară.«
Când la țermuri ajungeà,
- 95 Turcii că mi-o ascultă,
Și de țoale²⁾ o țineà,
Pân' Ileana apă beà.
Dar nevasta cea bărbată
Sare în apă deodată :
- 100 — »Decât soață Turcilor,
Mai bine a peștilor !«
— »Tu, nepoată de 'mpărat,
Vai, că rău ne-ai înșelat !«
Turcii iute-au săgetat,
- 105 După ea s'au aruncat,
Dară care cum întră,
Numai prundul apucà,
Și 'n Dunăre se 'necà.
Iar Ileana înotà, —
- 110 Și dincolo că scăpà
Și acasă se 'ntorceà,
Maică-sa se bucurà.

Domașnea, dela Nic. Adamescu.

---

¹⁾ Ceva, puțină.

²⁾ Haine.

4. Ileana.

— Variantă. —

- În luncița dela Nodru,
La fântâna neagră 'n codru,
O nepoată de 'mpărat
După apă a plecat,
5 Ea venià de dimineață,
Rumenă, mândră la față,
Mânci dalbe sufulcă
Și poalele ridică,
Și la fântână mergeà,
10 Și șofeiul¹⁾ îl umpleà,
Apoi din fântână beà.
Dar un corb îi croncănià,
Ea deloc²⁾ îl întrebà:
— »Corbule, n'ai auzit,
15 Bărbatul meu a perit?«
Corbul atunci îi grăià:
— »Ba, eu știu, mândruța mea,
Că cu ochii l-am văzut,
Până 'n oaste a căzut.«
20 — »Firea-i tu afurisit!
Că deloc ce-ai croncănit,
Numa moarte ai cobit!«
Ea atunci se întristà,
Șofeiul în cap luà
25 Și acasă se 'ntorceà,

---

1) Ciubărașul.

2) Îndată.

- Și ea soacrei îi spuneă
Tot ce corbul îi vorbiă. —
Iată că se arătă,
De departe se vedeă:
30 — »Nu știu, maică, ce se vede,
Ia, colo pe câmpul verde,
Nu știu grâu-a 'ngălbenit,
Nu știu macul a 'nflorit
Dar io văd o negureață«...
35 Și ea sare la fereastă,
Ca să cerce să privească,
Cum vine oastea turcească...
— »Turcul vine după mine!
Ce să fac? Acum nu-i bine.«
40 Soacră-sa atunci grăiă
Și așa îi cuvântă:
— »Oh! arde inima 'n mine,
Turcul vine după tine!
Du-te, du-te în grădină,
45 La cea tufă de sulfină,
Și te-ascunde cât mai bine,
Doar nu te-or află pe tine.«
Turcii dacă ajungeau,
Deloc baba o 'ntrebau:
50 — »Bună ziua, jupâneasă,
Dar pe cine ai pe-acasă?«
— »Singură, că toți s'or dus:
Dar că unde, nu mi-au spus.«
— »Dar Ileana cea frumoasă,
55 Mai trăește sănătoasă? «

- »Ști-o singur Dumnezeu,
E 'n Brașov la frate-său,
La un maistor, ca să 'nvețe
Să-și croiască rochi și creste.«
- 60 Apoi un Turc le grăiă,
Cătră bab' așa zicea:
— »Taci tu, babo, nu minți!
Că bine nu vei păți;
Spune-mi, unde-o pot află,
- 65 Că cu ea m'aș cunună;
Ileana-i de măritat,
Că bărbatu-i îngropat.«
— »Oh! voi Turci afurisiți,
Mai bine mă omorîți!«
- 70 Dar un Turc atunci grăiă:
— »Lasă baba, nu 'ntrebă;
Ci te uită pe fereastă,
Că 'n grădina cu verdeață,
Acolo este o floare,
- 75 Ce lucește ca un soare,
Și sub floare tare ploaie,
Cât și frunzele se moaie.«
Turcii pe loc se luau,
Și 'n grădină se băgau,
- 80 Pe Ileana mi-o aflau
Sub cea tufă pitulată
Și de lacrimi tot plouată.
Dar atunci un Turc spurcat
Mână albă i-apucat
- 85 Și așa i-a cuvântat:

- »Ilenuță draga mea,
Știi, că ești muierea mea? « —
Apoi mânele-i legă,
Și pe cal o aruncă,
90 Și departe că plecă.
Dar Ileana le grăia
Și de Turci ea se rugă:
— »Dați-mi apă, Turcilor,
De pomană, lotrilor,
95 C'am însătoșat de tot,
De pulvere nu mai pot.«
Dară ei toți îi grăia:
— »Să nu-i dați apă să beă!«
Și Ileana le grăia,
100 Cătră ei așa strigă:
— »La țarmurii Dunării,
La marginile mării,
Înainte de-a-o trece,
Dați-mi strop de apă rece,
105 Să mai beau din a mea țară,
Că știu, că n'o mai văd iară.«
Când la țarmuri ajungeau,
Toți Turcii se învoiau,
Dar de țoale¹⁾ o țineau, —
110 Și nevasta supărată
Sare în apă deodată:
— »Mai bine a peștilor,
Decât roabă Turcilor!«

---

¹⁾ Haine.

- Și Turcii cumplit strigau,
115 De năcaz se prăpădiau :
— »Tu, nepoată de 'mpărat,
Dar așa ne-ai înșălat!«....
Ș'apoi iute-au săgetat,
Că nevasta li-a scăpat ;
120 Ea văzù, c'ar mai trăi,
Turcii 'ncepur'a sări,
Dară apa nu-i opri,
Și care Turc cum sărià,
Până 'n fund nu se oprià,
125 Și Turcii se înneacă ;
Iar Ileana înnotà,
Păn' la margine treceà,
Și de Turci ea mi-ș scăpà,
La maică-sa se duceà,
130 Și maica se bucurà.

Comunicată din Sintești de Traian Ionașiu, elev.

5. Vida.

Colo 'n țara românească
Ungur Ianăș se 'nsurasă
Cu Vida, fată frumoasă.

Grăià Ianăș.

- 5 Ungur Ianăș :
— »Haide Vido, Vido fa,
»Ascultă tu voia mea,

- »Ian sufulcă-ți mâneci largi
»Și ne fă niște colaci,
10 »Ca să mergem la socrie
»Și la dalba veselie.«
Iar Vida când auzià,
Colacii că-mi frământà:
Un colac
15 De un șineag,¹⁾
Ș'o prescură
De-o măsură,
Și când Vida isprăvià
Lui Ianăș așa-i grăià:
20 — »Ce mie mi-ai poruncit,
»Iacă, Ianăș, ți-am gătit«.
Atunci Ianăș,
Ungur Ianăș
Întrà 'n grajdul măturat,
25 Scoteà murgul înșelat,
Colacii 'n desagi băgà,
Și pe murgul că-i puneà,
Și cu Vida el plecà.
Și mergeà ei cât mergeà,
30 Până 'n codru ajungeà.
Atunci Ianăș îi ziceà:
— »Hai tu Vido, draga mea,
»Draga mea și Doamna mea,

---

¹⁾ Un »șineag« (în părțile Aradului se zice »șinic«) are 112 litri. Un »șineag« = 2 »meți«. Un »meț« = 2 »măsuric«. 0 »măsură« = 20 de »oche« (ocale); singular »ocă«.

- »Ian cântă-mi un cânticel,
35 »Să trecem codru cu el!«
Dar Vida îi răspundeă:
— »Ba eu, Ianăș, n'oi cântă,
»Că 'n mijlocul codrului
»La fântâna lotrului,
40 »Unde-i sete murgului
»Și năpast voinicului,
»Drept în cale ne-a ieși
»Pe cine tu nu-i dori:
»Tocmai Pană-Roșioară
45 »Care taie și omoară,
»Harambașa lotrilor
»Și stăpânul codrilor,
»Ș'amândoi vă veți tăia,
»Eu singură-oi rămâneă«.
- 50 Ianăș din gură grăia:
— »Eu voinic, și el voinic,
»Nu ne temem de nimic;
»Ce-a vrea dragul Dumnezeu
»Să fie pe gândul său,
55 »Tu să-mi cânți un cânticel,
»Să trecem codru cu el«.
- Atunci Vida începeă
Cânticelul a cântă,
Văile se răsună,
60 Codrii mari se legănă,
Izvoare se tulbură
Și fiarele tresăria.
În mijlocul codrului,
La fântâna lotrului,

- 65 Unde-i sete murgului
Și năpast voinicului,
Cine 'n cale le ieșiă,
Cine drumul le opriă?
Tocmai Pană-Roșioară.
- 70 Care taie și omoară,
Harambașa lotrilor
Și stăpânul codrilor.
Când voinicii se 'ntâlniă,
Pană-Roșă îmi grăiă:
- 75 — »Crucea ta! Și legea ta!
»Mi-ai luat ibovnica,¹⁾
»Vida-mi eră dăruită,
»Când fusese fată mică,
»C'am umblat prin spiniceii
- 80 »Amândoi după viței«.
Dar Ianăș se supără,
Și din graiu așa grăiă:
— »Vida mi-i nevasta mea,
»Nu ți-i ibovnica ta!«
- 85 Voinicii se mâniară
Și la luptă se luară,
Zi de vară,
Păn' sub sară.
Ș'atunci Ianăș îmi grăiă:
- 90 --- »Hai tu, Vido, doamna mea,
»Doamna mea și draga mea,
»Bagă mâna 'n buzunar,
»Scoate-mi briptă²⁾ d'un crețar,

¹⁾ Se zice »ibovnica«.

²⁾ »Briptă« este un briceag primitiv, cu mâner de lemn.

- »E 'nvălită în hârtie
95 »Și aleasă dintr'o mie,
»Taie brăul hoțului,
»Și ajută soțului!«
Vida lui îi răspundeà :
— »Ba eu, Ianăș, n'oi tăia ;
100 »Care pe care-o trânti,
»Acela m'o stăpâni,
»Și cu-acela m'oi iubì«.
Dar Ianăș se încordă,
Și pe Pană mi-l izbià :
105 În pământ
Până la gât.
Băgă mâna 'n buzunar,
Scoase bripta de-un crețar,
Și pe Pană mi-l tăia,
110 Capul jos i-l retezà,
Iar Vida fuga îmi dà.
Vida mult nici că fugià,
Până Ianăș o prindeà,
Cuțitul îl învârtià,
115 Capul Videi jos picà,
Și Ianăș îl ridicà,
În desagi că mi-l băgà,
În desagi
Peste colaci,
120 Și pe murg se aruncà,
Și la soacră-sa pornià.
La soacră când ajungeà,
Ea din graiu așa-i grăià :

- »Auzi, Ianăș,
125 »Ungur Ianăș,
»Ce-ai făcut pe Vida mea?«
Ianăș greu se tulbură,
Cătră soacră-sa zicea:
— »Iacăt-o, vine și ea!
130 »Cată, maică, prin desagi,
»Prin desagi, peste colaci,
»Scoate cel cap de mioară,
»De mioară, florioară,
»Și mi-l fierbe în căldare,
135 »Ca să-mi fie de mâncare!«
Soacră-sa, când căută,
Capul Vidii îl află,
Capul Vidii 'ncercelat,
Capul Vidii mărgelat,
140 Cum e bun de sărutat.
Și când capul mi-l vedeă,
Odată că-l sărută,
Odată în tăietură
Și de două ori în gură,
145 Și iarăș în tăietură;
Bătrâna se jeliuă,
Și oftă, și suspină,
Și din gură cuvântă:
— »Auzi, Ianăș,
150 »Ungur Ianăș,
»De-ai tăiat pe vina ei
»Capul Vidii cu cercei,
»Capul Vidii mărgelat,
»Mărgelat și 'ncercelat,

- 155 »Să te ierte Dumnezeu,
»Că n'ai făcut nici un rău!
»Auzi Ianăș,
»Ungur Ianăș:
»De-a pierit pe vina ta
- 160 »Draga mea și Vida mea,
»Să te bată Precesta!
»Să n'ai parte de copii
»Ca de nevasta dintâi!
»De-a pierit pe altă vină,
- 165 »Dumnezeu să nu te țină,
»Să n'ajungi ziua de mâne.«
Ianăș murgu 'ncălecă,
Nebun pe drum alergă,
Văile cutrieră,
- 170 În văzduh se afundă,
Și 'n codri se cufundă,
D'acolo nu mai ieșă,
Până zilele-și sfârșă.

Notă. Auzită dela un soldat de lângă Oravița (Bănat). În Bănat mai sunt și alte variante cu numele »Vida«.

Balada aceasta, ca material de comparațiune cu alte balade, este foarte instructivă. Variante românești avem în: Alecsandri, Poezii pop., pag. 97 »Vidra« și pag. 24 »Păunașul codrilor«; Sevastos, Cânt. mold., pag. 302 »Vidra«; Teodorescu, Poezii pop., pag. 626; A. Pann, citat și reproduș la Teodorescu, pag. 631, sub titlul »Ghiță Cătănuță«.

6. Vida.

— Variantă. —

I.

- Grăiă Ianăș,
D'ungur Ianăș,
Cătră Vida, doamna lui:
— »Măi, tu Vido, doamna mea,
5 Ian sufulcă-ți mâneca,
De frământă la colaci;
Și tu nouă să ne faci;
Un colac
Cu' preț d'un sac,
10 Ș'o prescură
D'o măsură;
Ca să mergem pe gostie,¹⁾
Pe gostie
La socrie, —
15 Vedeo-o-ar neagra pustie!«
Vida bine-l ascultă,
Fodori ²⁾ largi că-mi sufulcă,
La colaci că-mi frământă,
În desagi că mi-i băgă,
20 Pe murguț îi aruncă,
La socrie că-mi plecă,
La socrie
Pe gostie,
Vedeo-o-ar neagra pustie!

¹⁾ Ospetie.

²⁾ Dantela dela mânecile cămășii.

II.

- 25 Atunci Ianăș
D'ungur Ianăș
Și cu Vida, doamna lui,
Tot mergeà,
Păn' ajungeà
- 30 La poiana corbului,
La fântâna lotrului.
Ianăș rupse de-i grăià:
— »Măi, tu Vido, doamna mea,
Ian strigă-ți un cânticel,
- 35 Cât gode¹⁾ de scurticel,
Scurticel
Și frumoșel,
Să sune codrii de el!
Vida din gură-i grăià:
- 40 — »Ianăș, Ianăș, aș strigà;
Codrii mari or răsunà,
Lemnele s'or tremură,
Apele s'or tulburà,
Și Pană ne-o auzi,
- 45 Pe tine te-o prăpădi.«
Ianăș rupse de-i grăi:
— »Strigă, Vido,
Nu te teme:
Io-s voinic,
- 50 Pană-i voinic;

---

*) Oricât de ne'nsemnat.

Noi la luptă ne-om lua,
Puterile-om măsură,
Car' pe care-o birui,
Tu ăluia vei ugi.¹⁾« —

III.

- 55 Vida rupse d'a-i cântă,
Codri mari de răsună,
Lemnele de tremură,
Apele se tulbură,
Bine Pană auziă,
60 Și voinicilor grăiă:
— »Stați, feciori!
Pe pace fiți!...
Auziți! glas de muiere!
Ăla-i glasul Videi mele,
65 Care am trăit cu ea
Din copilăria mea;
Când eram de șapte ani,
Io de șapte,
Ea de șapte,
70 Amândoi de patrușprece,
Ne 'nvățam codrii d'a trece,
Ș'am păzit și la viței,
Când eram mai micutei; —
De-a fi Vida singurea,
75 Să știți bine, că-i a mea;
De-a fi Vida cu bărbatu,
Să știți bine, că-l ia dracu.«

---

¹⁾ Rămâneă.

IV.

- Pană pe culme plecă,
La poiană ajungeă,
80 La fântână se duceă,
Și pe Ianăș mi-l găsiă,
Și din gură-i cuvântă :
— Măi tu Ianăș,
D'ungur Ianăș !
- 85 Mi-ai luat ibomnica,
Mi-ai luat pe Vida mea ;
Că io am trăit cu ea
Din copilăria mea,
Ș'asta-i Vida doamna mea !
- 90 Cum vrei Ianăș, să ne batem :
În săbii să ne tăiăm ?
Ori în puști să ne pușcăm ?
Ori la luptă ne luăm ? «
— »În săbii nu ne tăiăm.
- 95 Nici în puști nu ne pușcăm
Ci la luptă ne luăm :
Car' pe care-o birui,
Vid' aluia c'o ugi¹⁾. «
- Ei la luptă se luau,
100 Puterile-și măsurau,
Zi de vară
Până 'n sară.
- Când fû soarele 'n chindie,
Ianăș rupse de-i grăi :
105 — »Măi tu Vido, draga mea,

¹⁾ C'o rămâneă.

Ian mai strânge-mi brăușorul,
C'ăsta-mi rupe căpușorul!«

— »Măi tu Ianăș,

D'ungur Ianăș,

110 Ține-ți vorba, ce-ai vorbit;

Tu așa ai socotit:

Car' pe care-o birul,

Io ăluia voi ugî«.

Ianăș rău se mâniă,

115 Pe Pană mi-l ridică,

Și 'n pământ mi-l împlântă,

Pănă 'n subsuoar' întră;

Băgă mâna 'n buzunar,

Scotea brifta d'un crețar,

120 Capul lui Pană-l tăiă.

Vida la fugă porniă;

Dar Ianăș ce mai făceă?

După Vida se 'nșiră,

Vida ici,

125 Vida colea,

Bărbatul mi-o ajungeă,

Și căpșorul i-l ștergeă,

În cujmă că mi-l băgă,

La socrie că-mi plecă,

130 La socrie

Pe gostie,

Mânca-o-ar neagra pustie!

V.

Ianăș la soacr' ajungeă,

Și din gură cuvântă:

- 135 — »Maică, maică, draga mea,
Na și capul de străgie (?)
Și mi-l pune 'ntr'o căldare,
Și ți-l fierbe de mâncare!«
Iar soacra fi răspundeà:
- 140 — Țsta nu-i cap de străjie,
Ci e capul Videi mele
Mărgelat,
Și cercelat,
Cum io ție ți l-am dat!«
- 145 Ianăș capul mi-l luà,
În cujmă iară-l băgà,
Și la Vida că-mi plecà,
Capul la loc îl puneà,
Și cu sânge mi-l stropeà.
- 150 Atunci Vida se trezià,
Lui Ianăș așa-i ziceà:
— »Măi tu Ianăș,
D'ungur Ianăș,
Că tare am adurmit,
155 Și tu nu m'ai pomenit!«
— »Mari sunt codrii și adânci,
Printre ei și multe stânci;
Și io tare-am rățăcit,
D'aia nu te-am pomenit...«

*Dela Ioan Dămănescu din Jdioara,
com. de elevul Teodor Savescu.*

7. Iancu și Turcu.

Frunză verde și iar verde,
Vede-mi-se, mi se vede
Pe drumul mare venind,
Voinici mândri călărind.

5 Cei voinici cine-mi erà?

Erà Iancu,

Cu Turcu.

Iancu fugià

Cu Murgu,

10 Turcu cureà ¹⁾)

Cu Suru.

Iancu fugià pân' acasă,
Să-și vadă de jupâneasă,
Și din grai așa-i ziceà:

15 — »Auzi, Leno, Doamna mea,

Ian deschide-mi portița!«

Iară Lena-i răspundeà:

— »Iancule, Iancuțul meu,

Să-ți ajute Dumnezeu,

20 Porțile nu pot deschide,

Că nu-s cheile la mine.«

El ședeà, cât mai ședeà,

Și 'napoi se întorceà,

Și din grai așa grăià:

25 — »Turcule, vină 'napoi,

Să ne batem amândoi!«

Turcu 'napoi se 'ntorceà,

Ca să-l bată Precesta,

---

¹⁾ Alergà.

- Iancul paloșul scoteă
30 Capul Turcului tăia, —
De pe cal se coboră,
Țoale¹⁾ turcești îmbracă,
Și pe Suru se suiă,
Acasă așa veniă,
35 Cătră Lena cuvântă:
— »Auzi, Leno, ~~stoga~~ mea,
Ian deschide-mi porțița,
Că pe Iancu l-am tăiat,
Colo d'alături de sat!«
40 Lena când îl auziă,
Porțile le deschideă,
Și din grai așa-i grăiă:
— »Du-te, Turcule, în casă,
Și te pune după masă,
45 Beă rachie ustuită,
Că-i de Iancu-al meu prefriptă!«
Iară Lena când veniă
Și în casă că-mi întră,
Pe Iancu mi-l conoșteă,
50 Și din gură cuvântă:
— »Iancule, tu domnul meu,
Să te rabde Dumnezeu!
Fie asta trecătoare,
Că mi-a fi de 'nvățătoare«.
55 Iară Iancu ce făceă?
El în podrum o duceă
Cu reșină o ungeă,

¹⁾ Haine.

Și foc din jos îi dădea;
Iară Lena îi grăia:
60 — »Iancule, Iancuțul meu,
Să te ierte Dumnezeu,
Nu ți-a fi ție păcat?!
Te uiți la mine cum ard,
Cum arde trupșorul meu,
65 Care te iușiai cu el«...
Dară Iancu îi grăia:
— Las' să ardă, draga mea:
Nu arde pe vina mea,
Arde pentru fapta ta!«

Comunicată din Drăgoești, de elevul Traian Bosică.

Comp.: M. Pompiliu, Balade, pag. 65 »Moartea drăguței«
Alecsandri, Poezii pop., pag. 116 »Kira«.

8. Ducin.

Nimerit-a,
Tăbărât-a,
În oraș în Țelegrad,
Un arap negru, buzat;
5 Iar cinstitul de 'mpărat
De frică leafă i-a dat:
De orice casă
O vacă grasă,
Ș'un cuptor de pit' aleasă,
10 De culcare-o
Fată mare!

- Care sara se culcà,
Ziua n'o mai ajungeà ;
Când erà la miez de noapte,
15 Trag haringele¹⁾ de moarte ;
Când erà 'n vărsat de zori,
Plecau și îngropători.
Orașul s'orânduia,
Până rândul că-mi venia
20 Chiar la sora lui Ducin,
Cel bolnav de nouă ani.
Ducin în pat că-mi zăceà,
Și la cap se destrucà,²⁾
Pe soru-sa o vedeà,
25 Că tună³⁾ 'n casă plângând,
Iese-afară suspinând,
Suspinând și lăcrimând.
Iar Ducin o întrebà :
— »Dulce sorureaua mea,
30 Ce ieși afară plângând,
Suspinând și lăcrimând ?
Au doară ți s'a urît
Așternutul primenind,
Căpătâniul meu mutând ?«
35 Dar soru-sa-i răspundeà :
— »Dulce frățiorul meu,
Să te scoale Dumnezeu !
Mie nu mi s'a urât

¹⁾ Clopotele.

²⁾ Desvăliã.

³⁾ Întrã.

- Așternutul primenind
40 Și căpătâniul mutând;
Numai la noi a venit,
A venit, a nimerit
În oraș la Țelegrad
Un arap negru, buzat,
45 Capu-i ca acoavele,
Buzele
Ca bârnele,
Ochii ca tăierele,
Lucind ca-ogringelele.¹⁾
50 Și cinstitul de 'mpărat
Mare leafă că i-a dat,
Nu de voie,
De nevoie:
De fiecă casă
55 O vacă grasă,
Ș'un cuptor de pit' aleasă,
De culcare-o
Fată mare!
Care sara se culcă,
60 Ziuă nu i-se făcă,
Când e pe la miez de noapte,
Trag haringele de moarte,
Când e 'n revărsat de zori,
Pleacă și îngropători.
65 Tot satul s'a rânduie,
Rânduie la mine-a venit!«

---

¹⁾ Ca oglingioarele.

- Ducin, dacă auzià
Vorbele din soru-sa,
La grajd iute o mânà,
70 Pe murgul de mi-l scoteà.
Murgul la Ducin priveà,
În genunchi mi se lăsà ;
Ducin pe el se suià,
Buzdugan la-oblânc punià,
75 Și prin Telegrad pornià.
Apucă ulița mare,
Se 'ntâlni cu arapu 'n cale.
Dar arapu îi grăià :
— »Bună cale,
80 Cumnățeale!¹⁾
Că aștept pe soru-ta.«
Și Ducin îi răspundeà :
— »Ba să-ți dau pe mumă-ta!
Au tu ții²⁾ pe soru-mea?!«
85 Arapul când auzià,
Lui Ducin așa-i grăià :
— »Măi Ducine dumneata,
Tu vrei să te prinzi cu mine?
Numai să știi, că nu-i bine!
90 Spune, cum vrei să ne batem :
La luptă să ne luăm?
O 'n săbii să ne tăiăm?«
Și Ducin așa-i spuneà :
— »Stai, arape, dumneata,

1) »Cumnățeale«, în loc de cumnățele.

2) »Tu ții« = tu ești cununat cu ea.

- 95 Nici la sabie nu mă dau,
Nici la luptă nu mă iau,
Că-s bolnav de nouă ani; —
Ci, cu murgii să ne 'ntrecem!«
Arapu dac' auzià,
- 100 Lui Ducin îi răspundeà:
— »Hai! Cu murgii să ne 'ntrecem!
Și la fugă o luà.
Iar Ducin ce mai făcèà?
Murgul din frâu mi-l strângeà,
- 105 Până 'n urmă rămâneà,
Arapul se avântà,
Și 'nainte s'aruncà,
Iar Ducin așa-i strigà:
— »Arape! Viteazule!
- 110 Întoarce capul napoi:
Ți-au picat potcoavele,
Și te rād cocoanele!«
Arapul napoi privià, —
Ducin murgu-l slobozeà,
- 115 Buzduganul ridicà,
Și pe dânsul mi-l pocnià,
La moiștea¹⁾ ochiului,
Unde-i pas voinicului,
Și moarte arapului!
- 120 Ș'asa bine mi-l pocnià,
D'amândoi ochii-i sărià,
Ducin frumos mi-i luà,
La oblânc îi așezà,

---

¹⁾ »Moiștea ochiului« = moalele ochiului, tâmpla.

- Noaptea, pe unde treceà,
125 Lui bine îi vederà.
Acasă dacă sosià,
Ziceà cătră soru-sa:
— »Dulce sorureaua mea,
Vină 'n casă veselă,
130 C'arapul negru buzat
Prin oraş l-am tâmpinat,
L-am lovit,
L-am prăpădit,
P'altă lume l-am pornit« ...
135 Iar soru-sa ce făceà?
Lăutaşi mari aduceà,
Veselie ridicà,
Multă lume s'adună,
Cântec mândru mai cântà,
140 Păn' soarele răsărià.

Notă. Balada se numeşte »cântecul viteazului Ducin« şi e auzită dela Iancu Roşcobanu din Borlovenii vechi, comunicată de elevul R. Boldea. E, pe cât ştiu, unica baladă atât în Ardeal, cât şi în Bănat, cu numirea Ducin, pronunţată de moş Roşcobanu câteodată şi »Dulcin«.

Numele Ducin stă foarte aproape de numirea Doicin, eroul baladei sârbeşti, amintite de Alecsandri şi de Teodorescu.

La Alecsandri poartă numele »Doncilă« (pag. 112), la Teodorescu (pag. 577) »Doicil«. În alte colecţiuni: »Iovan bolnavul« ş. a.

Ducin sau Dulcin din balada noastră îşi încalecă murgul şi se ia la întrecere cu arapul, pe care-l răpune prin vicleşug; Ducin, cel bolnav de nouă ani, nu puteă primî nici un fel de luptă dreaptă cu un duşman voinic şi deplin sănătos, cum eră arapul negru buzat, de care tremură până şi »cinstitul de 'mpărat«. — În

toate baladele celelalte »arapul« sau »tatarul«, nu are curaj să dea față cu omul cel bolnav d'atâția ani; ci fuge cu rușine, și moare biruit de mâna omului acestuia făcut dintr'odată sănătos și voinic.

Faptele lui Ducin al baladei bănățene sunt, prin urmare, mai bine motivate, decât faptele semenilor lui Ducin din alte balade cu acelaș subiect.

9. Todorel Todor.

I.

Doamne, 'n țara ungurească
Frumos june se 'nsurase,
Nevastă mândră-și luase,
Nu-i mai mândră 'n țara noastră.

5 Pentru tânăra-i nevastă
Domnii greu bir aruncase:
Pe fiecare lună

Câte-o pungă bună,
Și tot la șapte ani

10 Șapte foi de bani.
Todorel Todor,
Cu față de bujor,
Doamne, ce-mi lucră?
Todorel se dă,

15 Vindeà tot ce-aveà,
Birul să-l plătească,
Să se odihnească:
Vindeà mori de vânt,
Ce măcinau argint

- 20 Ziua neprerupt
Și noaptea neștiut,
Și gule¹⁾ de boi,
Boteie²⁾ de oi,
Și stave de cai,
25 Și cioarde de vaci.
Joi de dimineată,
Pe rouă, pe ceață,
Todorel grăia:
— »Ilincuța mea,
30 Nevăstuța mea,
Frumoasă cum iești.
Frumos te grijești,
La târg să te duc,
Necazul m'o ajuns,
35 Bani să dobândesc,
Birul să-l plătesc.«
Ilinca nu credeà,
Așa răspundeà:
— »Todorel Todor,
40 Drag soțior!
Tu te glumești,
O³⁾ copilărești?«
Iar el îi grăia:
— »Ilincuța mea,
45 Nevăstuța mea,
Nu mă glumesc,
Nici copilăresc,

---

1) Cirezi.

2) Turme.

3) Sau.

Necazul m'a ajuns,
La târg să te duc,
50 Bani să dobândesc,
Birul să-l plătesc.«
Ilinca ce-mi făceà?
Frumos se grijià,
Când gata erà,
55 Lumea-o vederà,
Lumea se mirà

II.

Joi de dimineată,
Pe rouă, pe ceață,
Cu rouă 'n picioare,
60 Cu ceață 'n spiñare,
Unde se grăbesc?
Unde se opresc?
Pe pământ turcesc,
Pe loc păgânesc.
65 Și când ajungeà,
Cine mi-i vedeà?
Turculeț Mustafa;
El cum îi zărià,
Din gură grăià:
70 — »Voinicel, voinice,
Ian spune-mi tu mie,
Ce ți-i asta ție,
Nu cumva soție,
O poate sorioară,
75 Ori cumnățioară?«

- Todorel grăiă,
Așa răspundeà :
— »Nu mi-i sorioară,
Nici cumnățioară,
80 Ci-i nevasta mea,
Cum o vezi așa ;
Necazul m'a ajuns,
La târg o-am adus,
Bani să dobândesc,
85 Birul să-l plătesc.«
Turculeț Mustafa
Vesel fi grăiă :
— »Voinicel, voinice,
Să mi-o dai tu mie,
90 Că bani îți dau ție,
Câți vei puteà să duci
În saci pe trei cai murgi,
Birul să-l plătești,
Bani să dobândești !«
95 Turcul începeà
Și mi-i numără ;
Todor se uită,
Banii mi-i luà,
Pe cai îi puneà,
100 Câți puteà, duceà,
Birul mi-l plăteà,
Averile scoteà,
Scoteà mori în vânt,
Ce măcinà argint,
105 Ziua neprerupt,
Noaptea neștiut,

- Și gule de boi,
Boteie de oi,
Și stave de cai,
110 Și cioarde de vaci,
El vorba lăsă,
Cătră slugi grăiă:
— »Ai mei păcurari
Ș'ai mei stăvari,
115 Ș'ai mei văcari,
Ai mei bireșari ¹⁾
Ș'ai mei heteșari ¹⁾,
Acasă veniți,
Iute să grăbiți,
120 Că eu 'nainte pornesc,
Acasă sosesc,
Din pivniță ²⁾ vă scot
O bute de vin,
Vin de cel bătrân, —
125 Vin de cel uitat,
De care nu v'am dat.«

III.

- Turculeț Mustafa
Pe Ilinca mi-o luă,
Și în brațe o strângeă,
130 Și pe ochi o sărută.
Iar Ilinca îi ziceă:
— »Stai, Turcule, stai,

---

¹⁾ Argați.

²⁾ Se zice: pimniță și podrum; v. versul 160 ș. a.

- Stai și nu grăbi,
Poate ne-om căi,
135 C'o fi cu păcat,
Păcat neiertat.
De-om fi ceva neam«...
Dar Turcul zicea:
— »Suntem de departe,
140 Nu-s cu tine frate.«
Ilinca răspunde:
— »Io-s fata popii Oprii,
Din țara Moldovii !«
Turcul trăsăria
145 Și așa grăia:
— »Popa Oprea mi-a fost tată,
Popa Oprea ți-a fost tată,
Tu-mi iești sorioară,
Nu-mi iești soțioară,
150 Banii ce v'am dat,
Pe tine te-a zestrat,
Tu te du iar la bărbat;
Când de bani veți fi lipsiți.
Voi la mine să veniți,
155 Birul să-l plătiți.«
Ilinca porniă,
Spre casă veniă.

IV.

- Iară Todor ce lucră,
Când acasă ajunge:
160 În podrum se strecură,

- Vadra 'n mână o luà,
La șăitâu ¹⁾ c'o puneà,
De vin mi-o umpleà,
La gură o ridicà,
165 Până 'n fund o deșertà,
Și greu la pământ cădeà.
Iară maică-sa venià,
În podrum mi-se băgà,
Beat că mi-l vedeà,
170 Dar nu-l cunoșteà ;
'Napoi se întorceà,
În casă întrà,
Săbioara c'o luà,
Și 'n podrum iarăș întrà,
175 Capul lui Todor tăià...
Voi păcurari,
Voi mari stăvari,
Voi mari văcari,
Și bireșari,
180 Și heteșari,
La poartă stați
Și așa strigați :
»Todorel, stăpânul nostru,
Ascultă și glasul nostru,
185 Ian deschide porțile,
Să-ți băgăm averile!«
Todorel nu mai răspunde,
Nu are, bietul, de unde...

---

¹⁾ Cep.

- Iară maică-sa ieșiă
190 Și din gură îi sfădiă :
De aici ei să se ducă,
Că ea n'are nici o slugă!
Dar atunci cine sosiă,
Și la poartă îi găsiă ?
- 195 Ilinca, stăpâna lor,
Se 'ntorceă la soțior,
Porțile se deschideă
Și în curte toți întră,
Ea în casă se ducea.
- 200 Maică-sa 'n curte ieșiă,
Păcurarii îi spuneă:
»Todor a venit,
Todor a sosit,
Nouă să ne scoată
- 205 O bute de vin,
De vin d'ăl bătrân,
De vin d'ăl uitat,
De care nu ni-a dat.«
Maica auziă,
- 210 În casă grăbiă,
Săbioară luă,
În podrum întră,
Lumină aprindeă,
Pe Todor vedeă,
- 215 Bine-l cunoșteă,
Apoi îl sărută.
Și ce mai lucră ?
Hainele-și tăiă,
Peste el cădeă...

- 220 Ilinca venià,
În podrum întrà,
Moarte groaznică vedeà,
Cătră slugi grăià :
»Ai mei păcurărei,
225 Ai mei stăvărei,
Și voi văcărei,
Și bireșari,
Și heteșari !
Stăpâni să rămâneți,
230 Pe tot ce vedeți
În curte și casă,
În casă și masă ;
De azi încoleà
Nu ne-om mai vedeà ; —
235 Dar sama să luați,
Frumos să ne 'ngropați.«
Ce, Doamne, mai lucrà ?
Pe Todor sărutà,
Săbioara prindeà,
240 Inima-și junghià,
Peste mort se răsturnà.

Auzită dela I. Stan din Maciova.

Variantă: G. Dem. Teodorescu, Poezii pop. pag. 669 și 675
»Tudorel.« Variante mai puțin complete la M. Pompiliu, Balade
pag. 58 »Niță și Petru Banului« și pag. 61 »Pruncul și
fata Țagului.«

10. Toma.

Strigă Toma la fereastă:

— »Ieși afară, tu nevastă!«

Ioana l-a auzit

Și la Toma s'a grăbit.

5 — »Ioană, venii la tine,

Ca să pleci astăzi cu mine;

Că acasă, de bărbat,

Nu ajung la sărutat.«

— »Ba io. Tomo, nu m'oi duce,

10 Că mă bate sfânta cruce;

Și voi da de greu păcat,

C'am un prunc nebotezat.«

— »De păcat nu te 'nfrică,

Liturghie io voi dà,

15 Popa nostru ne-a iertă¹⁾);

Vin', Ioană, tu cu mine,

Dacă vrei să știi ce-i bine;

Că mi-e punga grea de bani,

Și am cai de patru ani,

20 Patru cai ca bolovani;

Dacă punga s'a goli,

Noi cu doi putem trăi

Și cu doi călători« ...

... Iar Ioana a plecat,

25 Fără jale și-a lăsat

Pruncul mic nebotezat,

---

¹⁾ În o variantă din Văliug se zice în locul acestui vers:

Ș'al nostru popă ne iartă,

De i-om duce câta feartă!

înțelegând sub »câta feartă« cevaș rachiu fierț și îndulcit. —

- Și s'a dus pe cale 'n sus,
Și bărbatului n'a spus.
Când sosi a zecea zi,
30 Toma din gură-i grăi:
— »Mândro, să mai odihnim,
Că prea tare ostenim,
Cată 'n cap un picușor,
Doară dorm un somnușor,
35 Io creștui fecior sărac,
Nu m'a cătat nime'n cap.«
Toma capu-și așeză,
Și la urmă adurmiă.
Dar Ioan' a lăcrimat,
40 Și pe frunte l-a picat;
Și lacrima mi-l ardeă
Pe Toma mi-l deșteptă,
Și el mâniaș grăiă:
— »Alei, Ioană pălită
45 Și cu față vestejită,
Văd io, că nu mă iubești,
Tu pe altul îl dorești.«
— »Tomo, Tomo, te iubesc,
Io pe altul nu-l doresc;
50 Ci io plâng, că m'a pătruns,
Dor și jale m'a ajuns
După cel ce l-am lăsat
Nelăptat, nebotezat,
Și mi-i frică de păcat.«
55 Toma-atunci o sărută,
Și 'n mătas'o îmbracă;

- Și dacă ea tot plângea.
Pe un cal că mi-o puneă.
Și alți trei îi mai dădea:
- 60 — »Du-te, suflețelul meu,
De mai vezi de pruncul tău,
Cu bărbatul te împacă,
Și din capul nost să tacă.
Zi-i, în glumă, că tu-i dai
- 65 Pe ai noștri patru cai;
Că io mâne oi plecă,
Și poimâne i-oi lua.«
Ș'a plecat și s'a tot dus,
Păn' acasă a ajuns.
- 70 Când în curte a intrat,
Bărbățelul l-a aflat
Lemne pentru foc tăind,
Numai singur năcăjind.
— »Bună seara, măi voinice,
- 75 Nu mi-i da cortel aice;
C'am venit din țară lată,
Și mi-i calea înoptată.«
— »Bucuros ți-oi da cortel,
Dar mi-i pruncul micutel,
- 80 Micutel, nebotezat,
N'are mamă de lăptat;
Ziua plânge și mai râde,
Noaptea ochii nu-i închide.«
— »Bade, io voi adormi,
- 85 Și pruncul n'oi auzi« ...
Ea atunci descălecă,
Caii 'n grajduri îi băgă,

- Și 'nlăuntru a înțrat,
Pe bărbat a întreat:
- 90 — »Pruncul nu e botezat?«
— »Nu! și plânge nelăptat.«
— »Doară mama i-a murit«...
— »Ba, cu altul a fugit!«
— »Dacă mama i-ar veni,
- 95 Cu ce moarte-ai omori?
Sau de moarte o vei bate,
Sau în paie o vei arde?«
— »Nici de moarte nu aș bate-o.
Nici în paie nu aș arde-o,
- 100 Că pruncuțul l-ar lăptă,
Pe mine m'ar câștiga; —
Numai una mi-ar plăcea,
Să pot pune mâna mea
Pe iubitul cel spurcat,
- 105 Ca să-l culc odată lat.«
— »Dacă zici, că nu ai bate-o,
Nici în paie nu ai arde-o, —
Apoi, bărbățelul meu,
Io vinii la pruncul tău,
- 110 Io-i sunt mamă, tu-i ești tată,
Și din sânge nu faci apă;
Că io la târg m'am fost dus,
Patru cai de ți-am adus...
Vină 'n staul, de-i vedeă,
- 115 Caii, știi, că ți-or plăcea.«
Și atuncea s'au luat,
Și în staul s'au băgat.

- Iar acolo ce vedeà?
Toma caii desprindeà,
120 Dela iesle îi duceà.
— »Alelei, Tomo, om rău!
Mult stricași tu traiul meu!« —
Și-l culcà pe Toma lat,
Și cu furca l-a 'nțepat,
125 Și viața i-a luat,
Și pe loc l-or îngropat.

Domașnea, dela Nic. Adamescu, agronom.

Notă: Cf.: Pompiliu, o. c. p. 24 »Nevasta fugită;« Sevastos, Cântece Moldov., pag. 311 »Varvara.« Variant: în Marienescu, Balade; și în alte colecțiuni. — Literatura pop. maghiară are o baladă săcuiască »Molnár Anna,« publicată în »Magyar Nyelvőr,« din 1892, pag. 47; și mai nainte în 1863 în colecțiunea de cântece săcuesti făcută de preotul unitar Kriza. Nu încapе îndoială, după părerea mea, că balada săcuiască »Molnár Anna,« s'a născut numai sub influența baladei românești »Toma,« care este una dintre baladele române dintre cele mai răspândite: o găsim în Ardeal, în Bihor, în Moldova și în multe variante în Bănat. Toate amănuntele baladei săcuesti se potrivesc cu amănuntele variantelor românești. Deosebirile dispar. Afară de aceasta se poate constată faptul, că: numai Maghiarii trăiți de sute de ani în mijlocul Românilor au balada aceasta; iar Maghiarii de pe puste au cântece cu totul deosebite d'ale Maghiarilor din părțile răsăritene ale Ardealului. —

Influența însemnată a limbii și a poeziei române asupra săcuiilor o putem vedea și prin alte exemple scoase din poezia poporului săcuesc:

1. În »Kömives Kelemenné,« baladă culeasă de Kriza, cetim versurile:

»Kocsisom, kocsisom, nagyobbik kocsisom,
Én uramhoz menni lenne akaratom.«

Românește:

Vizitiul meu, vizitiul meu, mai mare vizitiu,

La soțul meu așa aveà voie să merg.

Cuvântul »akarat« însemnează »voință,« dar nu însemnează și »plăcere« sau »dorință,« precum însemnează românescul »voie.« Zicem: »are voie bună,« »voios,« »n'are voie« = n'are plăcere. »Lenne akaratom« e expresiune străină în limba maghiară, și limba literară n'o cunoaște.

2. Aceeaș baladă [al cărei cuprins e analog cu baladele române despre zidirea mănăstirii Argeșului] zice: »Tizenkét kőmives azt a törvényt tette,« Doispnzece zidari lege au făcut.

»Törvényt tett« [a făcut lege] iarăș e o expresiune neobicinuită în limba literară maghiară, și săcuil n'a putut s'o ia, decât tot dela român.

3. Alt exemplu eclatant aflăm tocmai în poezia lirică săcuiască: în niște cântece de joc.

Horele, chiuiturile, strigăturile noastre, vesele și satirice, recitate de jucători în tactul jocului, sunt versuri nedespărțite de jocul românesc în toate locurile.

Săcuil din »scaunul Arieșului« — cum ne spune revista ungrească »Ethnographia« 1891 pag. 245 — zic în vremea jocului versuri ca următoarele:

»Úgy tán|czolnak |Singfal|ván,

»Mind a| veréb | a fisz|fán!«

Sau:

Úgy tán|czolnak | Leken|czen

»Mind a| macska | kemen|czen!«

Și altele asemenea.

În revista amintită însă nu ni-se spune, că strigăturile acestea, ori cât de vechi ni-le prezentă la săcuil, nu-s alt ceva, decât cunoscutele strigături românești:

»Așa | joacă | pe la | noi,«

cum se zice în Bănat; sau

»Așa-i | jocu | rumâ|nesc,

Cu stri|găt ar|dele|nesc«...

cum se chiuște în Ardeal.

Va să zică: Acelaș cântec scurt, cu versuri de 7 silabe, acelaș ritm, ba chiar și ideia cântecului românesc a trecut în cântecul de joc al săcuilor de pe Arieș.

11. Toma D'Alemoș.

I.

- Vine, Doamne, cine-mi vine,
Vine Toma D'Alemoș
Tocmai din Țara de jos.
El nu vine,
5 Cum se vine,
Ci cu murgul buestrând,
Trăgând răcoare și vânt.
Unde Toma ajungea,
Acolo se zăgînă¹⁾,
10 La fântâna cu cinci ulmi,
Cu cinci ulmi dintr'o tulpină,
Ca cinci dește²⁾ dela-o mână.
Acolo că-mi odihniă,
Prânzul și-l făcea,
15 O ploscă scotea
De o vadră și cinci oca.³⁾
Și 'n sus Toma se uită,
Dar pe nime nu vedeă,
Și din gură cuvântă:
20 — »Închinare-aș și n'am cui,
Închinare-aș murgului;
Dar murgul e vită mută,
Și nu știe să-mi răspundă;
Închinare-aș armelor,
25 Armelor și lemnelor,

1) Se opriă, se așeză.

2) Degete.

3) Se zice și »oche« în pl.; iar în sing.: »ocă.«

Dar armele-s fiară reci,
Printre ele-s lemne seci« ...
Și Toma ce mai făceà?
Ochii 'n sus îi ridicà,
30 La Dumnezeu se rugà,
Și ulmilor închinà.
Ulmii lui se aplecau,
Și frumos îi mulțâmiau.

II.

Toma de prânz s'apucà;
35 Dar la el cine venià?
Venià Manea câmpilor,
Stăpânul pădurilor,
Drăgălețul fetelor,
Iubitul nevestelor.
40 Când la Toma că-mi sosià,
Toma plosca ridicà,
Lui Manea să beà îi dà,
Și lui Manea închinà
Până Toma închinà,
45 Manea cuțitul scoteà,
La Toma se repezià,
Pe sub foale mi-l tăià,
Mațele i-le vărsà, —
Și la fugă o luà.
50 Toma, dacă se vedeà,
Cu mânilor ce lucrà?
Mațele și le-astrângeà,

- În foale și le puneà,
Și murgului poruncià:
55 — »Murgule, murguțul meu,
Să-ți ajute Dumnezeu,
Tot 'nainte să-mi apuci,
La măicuța să te duci...
Când măicuța m'ar vedeà.
60 I-aș grăi maicii așa:
Manea, Manea, cănele,
Mi-a mâncat puterile. —
Tâlhărește m'a tăiat,
Și pe câmpuri m'a lăsat!«
65 Murgul acasă pornià....
Măicuța dacă-l vedeà,
Foc la inimă-i cădeà,
Tot de Toma întrebà; —
Și pe câmpuri alergà,
70 Și cântece ridicà...
Pe Toma nu-l mai aflà.

*Spusă de moș Iancu Roșcobanu, agronom din
Borlovenii vechi. Comunicată de elevul R. Boldea.*

Notă. Variante: Alecsandri o. c., 72. »Toma Alimoș»; Teodorescu, p. 581 »Toma Alimoș.«

Deosebire însemnată: Toma D'Alemoș, din balada noastră, moare spintecat fără să-și poată răzbună asupra lui Manea. În variantele cunoscute Manea este omorît de Toma, și numai după aceasta moare și el. —

12. Mirza.

- Bate vântul, iarba-mi culcă,
Și ca frunza mi se uscă,
Din ce-o culcă, iarba 'nfloare, —
Mirza șede la 'nchisoare,
- 5 Cu fier rece la picioare,
Cu cătuși la mânișoare:
Câte fiere ruginite,
Toate pe Mirza 'nvârjite ¹⁾;
Câte lăcate stricate,
- 10 Toate pe Mirz' aninate!
Șezù astăzi, șezù mâne,
Șezù șapte ani de zile,
Șapte ani și jumătate
Șezù pe bună dreptate.
- 15 Iară biata maică-sa
La temniță că-mi venià
Și din grai așa grăià;
— »Spune-mi, Mirzo, puiule,
De iești viu,
- 20 Să te știu;
De iești mort,
Jalea să-ți port! «
Iar Mirza când auzià,
Foc la inimă-i cădeà
- 25 Și din temniță ziceà:
— »Maică, măiculița mea,
Mai bine să fiu murit,
Când am fost copil mai mic,

---

¹⁾ Îndesate, încărcate, vârite.

- Nu-s cu vii,
30 Să mă știi;
Nici cu morți,
Jalea să-mi porți;
Șapte ani și jumătate,
De când șed pe direptate,
35 Barba-mi bate brațele,
Și părul călcânilor;
Că tare mi s'a urît
Tot în temniță șezând
De rugina fierelor,
40 Orăcăitul broaștelor,
De șuerul șerpilor,
Pocnitul năpârcilor!
Toate-ar fi,
Cum ar mai fi:
45 Dar o procleră năpârcă
Nu știu cum mi s'a 'nvățat,
Că în barbă mi-a puiat;
Și când puiul flămânzește,
Ea cu coada mă izbește,
50 Sângele îmi sprojonește,
Puișorul și-l hrănește!
Maică-sa când auziă,
Lacrimile o porniă,
Friguri de moarte-o prindeă;
55 Mirza din gură-i grăiă:
— »Maică, măicuțița mea,
Cată tu și nu ședeă,
Ci te du la domni mari,
La cinstiții gheneari,

- 60 Departe le 'ngenunchează,
De-aproape le cuvintează,
»Bună ziua. domnilor,
Cinstiți ghegenerilor,
Dați drumul lui Mirz' al meu,
- 65 Să vă rabde Dumnezeu!« —
Maică-sa că mi-ș plecà,
Domnilor că le spuneà,
Și din gură le grălă:
— »Să trăiți voi. domnilor,
- 70 Cinstiți ghegenerilor,
Să vă rabde Dumnezeu,
Sloboziți pe Mirz' al meu;
Șapte ani și jumătate
Șede pe bună dreptate,
- 75 Barba-i bate brațele
Și părul călcânilor;
Că tare i-s'a urit
Tot în temniță șezând
De rugina fierelor,
- 80 Orăcăitul broaștelor,
De șuerul șerpilor,
Pocnitul năpârcilor;
    Și toate-ar fi
    Cum ar mai fi:
- 85 Dar o proclată năpârcă
Nu știu cum de s'a 'nvățat,
Și în barbă i-a puiat,
Și când puiul flămânzește
Ea cu coada mi-l pleznește,

- 90 Sângele îi sprojonește,
Puișorul și-l hrănește.«
Iară domnii ascultă
Și din gură cuvântă :
— »Du-te, tu babo, acasă,
- 95 Și de Mirza mi te lasă,
Că astăzi e Sâmbătă,
Și mâne-i Duminică,
Astăzi îl încredințăm,
Și mâne îl cununăm,
- 100 Și nevastă noi fi dăm,
Tăiată în patru muchi ;
Iar nănaș cine-i va fi ?
Sărac gădea căpitan,
Că el domnește de-un an !«
- 105 Maică-sa napoi mergea
Și lui Mirza îi spuneă
Tot sărind
Și chiotind :
— »Mirzo ! Mirzo ! puiul meu,
- 110 Ian ascultă ce-ți spun eu,
Dela domni eu am sosit,
Și domnii aș'au grăit :
Du-te, tu babo, acasă,
Și de Mirza mi te lasă,
- 115 Că astăzi e Sâmbătă
Și mâne-i Duminică,
Astăzi îl încredințăm,
Și mâne îl cununăm,
Și nevastă noi fi dăm
- 120 Tăiată în patru muchi ;

- Iar nănaș cine ț-a fi?
Sărac gădea căpitan,
Că el domnește de-un an.«
Dar Mirza când auzià,
125 Din gură așa-mi grăià:
— »Proastă ești, năroadă ești,
Că tu nu te nădăiești:
Azi domnii m'or judecà,
Și mâne m'or spânzurà!
130 Maică, măiculița mea,
Du-te-acasă, draga mea,
Întră 'n grajd nemăturat,
Scoate-mi pe murgu 'nșelat,
Înșelat și înfrânat,
135 Cum e bun de 'ncălecat,
Să mă scoată din robie,
Cum l-am scos din sărăcie!«
Și maica-sa ce-mi lucrà?
Poale lungi ea sufulcà
140 Și acasă alergà,
Întră 'n grajd nemăturat,
Scoteà pe murgu 'nșelat,
Înșelat și înfrânat,
Cum e bun de 'ncălecat.
145 Și la temniță-l duceà:
Și lui Mirza îi ziceà:
— »Mirzo, Mirzo, puiul meu
Ți-am adus murguțul tău!«
— »Murgule! Murguțul meu,
150 Să-ți ajute Dumnezeu,

- Scoate-mă tu din robie,
Cum te-am scos din sărăcie!«
Iar murgu când auziă,
Tare bine-l cunoșteă,
155 Cu copitele zvârliă,
Și ușile le spârgeă,
Mirza pe ele ieșiă,
Și pe murgu 'ncălecă,
Bine 'n frâne mi-l strângeă,
160 Cu el afară săriă;
Unde Mirza se duceă?
Colo sus la domnii mari,
La cinstiții ghegenerari,
Și în curte se hăgă,
165 Și din gură le grăiă:
— »Domnilor, măria voastră,
M'aș rugă la Dumneavoastră,
Ian închideți porțile,
Și trageți zăvorile,
170 Și puneți și un șilboc,¹⁾
Ca să cerc de am noroc!«
Și puțin se preumbă,
Până murgu se 'ncintă²⁾; —
Atunci peste porți săriă!
175 — »Bună ziua, domnilor,
Cinstiți ghegenerarilor,
Rămâneți cu Dumnezeu,
Că mă duc din satul meu;

¹⁾ »Șilboc« (Schildwache) sentinelă, ung. »silbak.«

²⁾ Se înfierbântă.

- Rămâneți cu sănătate,
180 Că mă duc într'altă parte;
Că eu la mână v'am fost,
Vrednici de mine n'ați fost!«
Iară domnii se miră
Și lui Mirza răspundeà:
185 — »Du-te, Mirzo, sănătos,
Ca un trandafir frumos,
Că tu la mână ni-ai fost,
Dar vrednici de tin' n'am fost!« —
Bate vântul pulberea,
190 Trece Mirza Dunărea;
N'a fost să se potopiască,
La boieri ca Dumneavoastră.

Margina. — Variante: Teodorescu, Poezii pop. »Corbea«, pag. 517, 527, 531; Pompiliu, Balade pop. »Gheorghe«, p. 36; Alexici, Texte, I. »Mihu«, p. 191.; Corcea, Bal. pop., »Mărza«, p. 65; Cătană, Bal. pop. »Mărza«, p. 17.

13. Pipérea.

- Câți voinici de-o samă fură
Toți o ceată se făcură,
Harambașă și-or găsit
Pe Pipérea cel vestit,
5 Bun la mână,
Tare 'n fire,
Ce apucă,
Bine ține.

- Iar Pipérea le grăia,
10 Cu glas aspru poruncià :
— »Alelei, feciorii mei,
Vitejilor, pui de lei,
Stați pe loc, vă odihniți,
Armele vi le gătiți,
15 Și porniți toți după mine,
Să vă 'nvăț a trăi bine ;
Stați fecior după fecior,
Călcați toți într'un picior ;
Cine urma va vedeà,
20 Să zică, că-i urma mea,
Și să trecem Dunărea,
La bătrâna
Serviana,
Că-i bătrână, albă sură,
25 Și-a strâns bani peste măsură ;
Bătrâna-i pline de zile,
Și-a strâns galbeni peste fire,
Trebue și primeniți,
Să nu șadă ruginiți !
30 Haidați, feciori după mine,
Să vă 'nvăț a trăi bine !« —
Dunărea că mi-o treceà
Pe-o luntriță micuțea,
Făcută din lemn uscat
35 Și ușoară de purtat.
La bătrâna cum sosià,
Dela poartă toți strigà,
Să le deà sălaș de sară,
C'au fugit din altă țară,

- 40 Au fugit de cătănie,
De bir greu și de hoție!
Bătrâna lezne credeà
Și 'n lăuntru-i slobozià.
Dar Pipérea-i ca și dracul,
- 45 Știe rândul și năravul,
Dacă 'n curte ajungeà,
Bine poarta o 'ncuià,
Când în casă se băgà,
Bună sara el îmi dă :
- 50 — »Bună sara, babo sură,
Să-mi dai bani și beutură!«
— »Mulțămim, feciori armați;
Dar la baba ce cătați?
Că mis slabă,
- 55 Nici de-o treabă,
Mis bătrână, albă sură,
N'am nici bani, nici beutură.«
Dar Pipérea, ca și dracul,
Știe rândul și năravul,
- 60 Pe feciori, că mi-i strigà,
Cu picioru 'n pământ dă :
— »Alelei, feciori armați,
Voi de lucru v'apucați,
Pe bătrână mi-o luați,
- 65 Și bine mi-o ferecați, —
Numai să n'o sugrumați!«
Mi-o luà, mi-o ferecà,
Numai câta¹⁾ răsufilă :

---

¹⁾ Cevaș.

- Dară baba le ziceà :
- 70 — »Mai slăbiți-mă ceva,
Ce-oi aveà, io tot voi dà,
Sufletul de mi-ți lăsà :
Ian cătați voi după ușă,
C'am avut o găletușă
- 75/ Pe de-asupra cu cenușă,
Și din jos sunt bani mărunți,
Mi-au rămas dela părinți.«
Dar Pipérea, ca și dracul,
El tot nu-și lasă năravul,
- 80 Strigă iute la feciori,
Să cate la gălbeniori.
Iar ei aspru mi-o strângeà,
Până baba le grăià,
Cât abià se 'nțelegeà :
- 85 — »Mai slăbiți-mă ceva,
Că ce am, io tot voi dà,
Sufletul de mi-ți lăsà :
Săpați bine sub orman,¹⁾
Are baba un căzan,
- 90 Cu taleri, galbeni frumoși,
Rămași dela moși-strămoși,
Mai am o salbă frumoasă,
Chiar decând eram mireasă,
Făcută din bani turcești
- 95/ Și din sârme boerești ;
Vă luați, cât veți voi,
Și-mi lăsați, cât veți gândi,

¹⁾ Scrin.

- Că toți au fost bani curați,
Pe sama voastră cruțați...«
- 100 Iar voinicii ce făcură?
Luară nenumărați,
Și plecară 'ntovărați,¹⁾
Dar și babei i-au oprit,
Ca să aibe de trăit,
- 105 Și la vreme de plecat
Mâna babii-au sărutat:
— »Sara bună, maică dragă,
Mulțămimu-ți pentru blagă!«
— »Să trăiți cu bucurie,
- 110 Voi vis²⁾ pui de vitejie,
Că furăți creștini cu nume,
Mi-ați luat grija din lume,
Să tot număr bani, să-i spăl,
De rugină să-i clătăr;
- 115 Să port grija de haiduci,
De haiduci, de cătră Turci!«
Iar Pipérea, haiduc mare,
Cu grijă multă 'n spinare,
Multă vorbă nu făcșă,
- 120 Ci cătră feciori ziceă:
— »Haideți, feciori, după mine,
Că la noapte n'a fi bine!« ....

Comunicată de elevul Iosif Velceanu din Vdliug.

---

¹⁾ Încărcați, împovărați.

²⁾ »Voi vis« = voi sunteți.

14. Nicolcea.

Nicolcea a fost un conducător de cete în răscoala țăranilor români din Bănat în potruva Nemților la anii 1738 și 1739. Balada, în forma ei de acum, e influențată de baladele haiducești, și de aceea ne înfățișează pe Nicolcea drept căpitan de hoți; dar, de altă parte, mai jos aflăm, că fratele lui Nicolcea, cu numele Dalapin, a fost ofițer, »căpitan«, care lucră în »cântelare«, și că ofițerul Dalapin întreține legături cu Nicolcea. . .

Eroul baladei Nicolcea poartă atributul de »aram-bașa«, pașă cu atât mai ales, cu cât el își conducea voinicii cu știrea și învoirea Turcilor, care în anii pomeniți aveau războiu greu cu Austriei; țăranii români din satele Banatului s'au dat în multe locuri pe partea Turcilor, pentrucă »Neamțul« prea i-a asuprit și prigonit. Faptele acestui războiu le-a povestit mai în urmă colegul meu P. Drăgălina în lucrarea sa »Din Istoria Banatului Severin«, în partea a treia. —

Balada lui Nicolcea mi-a comunicat-o în 1891 elevul meu Isidor Saberca, pe lângă următoarea notiță: »După spusa lui Ilie Saberca, econom în comuna Prilipeț, cântecul este al lui Nicolcea . . . Venind la cunoștința Domnilor (nemților) stăpânirea lui Nicolcea și a prietenilor lui, ce o aveau ei asupra poporului muntean, voiesc să meargă cu trupă, că să-i atace; Nicolcea însă aveà un frate căpitan, cu numele Dalapin, care înțelegând gândul Domnilor, se hotărî să plece în codru, să-i ducă veste fratelui său, ca să fugă mai departe.«

Cântecul e următorul:

Coboare,
Cine-mi coboare,
Pe culmița dealului,
Dealul Almăjanului,
5 La fântâna fagului,
Căpitanul Dalapin
Cu frate-so Nicolcea,

- Nicolcea,
Arambaşa,
- 10 Arambaşa hoţilor,
Şi stăpânul codrilor,
Şi cu cinci-zeci de voinici,
De voinici,
D'ăi tomocici (?),
- 15 Raşi la berbe,
Groşi la cefe,
Cu musteţe »'n vârvărice«,¹⁾
Cum stă bine la voinici,
Tot cu flinte d'ale lungi,
- 20 Şi cu țăvile de-argint,
Ce n'am văzut, de când sânt.
Iar Nicolcea ce-mi lucră?
În degete-mi fişconiă,²⁾
Toţi voinicii se strângeà,
- 25 Şi din gură le grăià:
— »Măi voinici,
D'ăi tomocici,
Raşi la berbe,
Groşi la cefe,
- 30 Cu musteţe 'n vârvărice,
Cum stă bine la voinici,
Cotaţi locu de 'ntăriţi,
Şi 'n şâlboc să ne păziţi.«

---

¹⁾ În vârvărice, se mai zice »învârvurit, invârvurită = ascuţit,
(în şi vâr f).

²⁾ Fluera.

- Cătră nuroria¹⁾ sa
35 Nicolcea îmi cuvântă:
— »Hai tu, doamnă jupâneasă,
Să ne faci de cină-aleasă,
Nouă și la cei voinici,
Că-s voinici d'ăi tomocici.«
40 Și când doamna auziă,
În călcâne se 'ntorceă,
Și de cină că-mi făceă,
Și măsaiele-așterneă²⁾
Și de cină le puneă,
45 Lingurile că le dă.
Dar Nicolcea ce făceă?
Lingura 'n mână luă
Și din gură îmi grăiă:
— »Frate, frate,
50 Dalapine!
Spune-mi mie
În cin'te 'nrezi:
Au în mine,
Au în tine,
55 Au în arme, ce-s pe mine,
Au în cinci-zeci de voinici,
De voinici d'ăi tomocici?«
Dalapin îi răspundeă:
— »Nici în tine,
60 Nici în mine,

---

¹⁾ Aici ar însemnă »cumnată.«

²⁾ »Măsaie« (în alte ținuturi se zice »măsăriță«) = față de masă.
»Așterneă măsaile«, adică: soția lui Dalapin puneă fețele de masă pe iarbă.

Nici în arme, ce-s pe tine,
Nici în cinci-zeci de voinici,
De voinici d'ăi tomocici!

Ci io mă 'ncred :

- 65 În albă doamna mea!«
Când Nicolcea auzià,
Lingura că și-o zvârlià,
Unde câinii se culcà,
Și 'n degete fișconeà,
70 Toți voinicii s'adună :
— »Măi voinici
Dăi tomocici,
Voi luați,
De cinați,
75 Și cu vin vă adăpați,
Păn' la zi vă odihniți,
Fără grijă să durmiți,
Eu singur șâlboc voi stà.«
Toți voinicii ascultà,
80 Toți voinicii se culcà.
Dar când fù la mez de noapte,
De dușmanii dorm pe moarte,
Vine hoțul d'Almăjan,
Că e mândru și viclean,
85 Și la doamna se duceà,
Cu piciorul o clineà,
Ea capul și-l ridicà,
El din cap semne-i făceà . . .
Pe poteaca pitulată,
90 La poeana făr' de iarbă,
La fântâna făr' de apă

- Amândoi se 'mbrătoșă,
Frumos ei se sărută,
Ș'amândoi că se duceă, —
95 Iar Nicolcea tot vedeă.
Când de ziuă se făceă,
Dalapin doamna-și strigă,
Dar nime nu răspundeă.
Dalapin atunci ziceă:
100 — »Mai tu, frate, Nicolceo!
Albă doamn'ai văzut-o,
Încotro ea mi-a plecat,
Spune-mi drept ș'adevărat!
Că io 'n tine mă încred:
105   Și în tine,
              Și în mine,
Și în arme, ce-s pe tine,
Și în cinci-zeci de voinici,
De voinici d'ăi tomocici;
110 Că muierea-i mare drac,
Mare drac împelițat,
Când omul o mărițește,¹⁾
Ea pe min' mă năpustește.«
Nicolcea îi răspundeă:
115 — »Frățioare Dalapine,
Io ție cu drept ți-oi spune,
              Du-te iute,
              Tot mai iute,
              Pe poteaca pitulată,
120 La poeana făr' de iarbă,
              La fântâna făr' de apă . . .«

---

¹⁾ O poartă frumos îmbrăcată.

- Dalapin se ridicà,
Repede se îmbracă,
După doamna lui plecà.
- 125 Iar Nicolcea ce lucrà?
În degete fişconeà,
Toți voinicii se sculà,
Că Nicolcea porunceà:
— »Sus voinici,
- 130 D'ăi tomocici!
Armele vi le 'mbrăcați,
Bine grijă să luați,
După mine să-mi plecați
Voinicește vă purtați;
- 135 La poeana făr' de iarbă,
La fântâna făr' de apă,
Duşmanul să-l ajungem,
Noi pe el să-l prindem,
Viu, întreg, nevătămat,
- 140 Cum e bun de judecat.«
Voinicii porniau,
Poeana ocoliau.
Dar Dalapin ce lucrà?
El la margine şedeà,
- 145 La duşman nu se duceà,
Că mare frică purtà. —
Iar în mijloc de poeană,
Fără frică, fără teamă,
Şedeà hoțul d'Almăjan,
- 150 Că e mândru și viclean,
Și pe doamna mi-o țineà,
Pe genunchi o desmierdà,

- Cu vin alb o adăpă,
În gură o sărută,
155 Dar Nicolcea cuvântă:
— »Frăţioare Dalapine,
Dacă te încrezi în tine,
Almăjanului vorbeşte,
Şi de grabă-i porunceşte,
160 Că pe doamna să ți-o deă!«
Dalapin așa strigă:
— »Hei, voinice d'Almăjan.
Că ești mândru și viclean;
Tu pe doamna mi-ai furat,
165 Că ești hoț și blăstemat!«
Almăjanu-i răspundeă:
— »Vin' la mine,
Dalapine,
Să-ți arăt iute și bine!
170 Cum cântelarea-ai lăsat,
De urlă muștele 'n ea;
Stai, că io ți-oi arătă!«
Almăjanul se sculă,
La Dalapin se duceă,
175 Și la luptă se luă.
Doamna la ei se uită,
Almăjanul se 'ncordă,
Și 'n pământ
Până 'n genunchi
180 Pe Dalapin mi-l băgă.
Dalapin se încordă,
Almăjan nici nu clintia.
Dalapin așa grăia:

- » Albă doamnă, jupâneasă,
185 Jupâneasa mea aleasă,
Vină, vină! de-mi ajută,
Că dușmanul azi mă 'mbucă.«
Dar doamna așa-i grăiă:
— » Dați nainte, dragii mei,
190 Dați nainte, voinicei!
Care-ți birui,
Acela m'o stăpâni.«
Când Nicolcea auziă,
În degete fișconiă,
195 Toți voinicii s'arătă;
Iar doamna ce mai făceà?
Mâna pe sucne¹⁾ puneà
Și la fugă mi-se dà;
Iar voinicii mi-o prindeà,
200 Și pe ea, și p'Almăjan,
Că e mândru și viclean, —
P'amândoi că mi-i legà,
Judecata le faceà,
Capetele le tăià . . .
205 Și Nicolcea rămâneà
În codru cu ceata sa;
Iar Dalapin se duceà,
În cãntelare întrà,
Ș'apoi el se prensurà,²⁾
210 Fată mare îmi luà.

Dela Prilipeț.

¹⁾ Fuste.

²⁾ A se prensurà = a se însurà din nou.

15. Codreanu.

- Frunză verde de cetină,
Cine merge sus la stână,
Cu mândruța lui de mână?
E Codreanul voinicel,
5 Poartă arme de oțel,
Cu Ileana lângă el.
Când la stână ajungeă,
Bună ziua el dădeă,
Iar baciul¹⁾ îi mulțamiă,
10 Scamn²⁾ la umbră le făceă.
Dar Codreanul ce făceă?
Baciului îi porunciă,
Și din graiu așa-i grăiă:
— »Baciule, supusul meu,
15 Ascultă cuvântul meu,
Tu nouă să ne câștigi
Un berbece de căldare,
O mioară de frigare,
Ș'un caș mare
20 De gustare;
Apă rece să ni-aduci,
Și la noi să nu te uiți!«
Baciul iute câștigă,
Pe Codrean îl întrebă:
25 — »Cam pe care umbră deasă
Să vă 'ntind o mândră masă?«

¹⁾ Baciul sau »băcioniul«.

²⁾ »Scamn« = Scaun.

Codreanul îi răspundeà :

— »Pune-o 'n mijloc de poeană,
C'ăşa-i place la Ileană,

30 Unde-o fi iarba mai deasă,
Şi umbra de fag mai groasă.«
Ei la masă s'aşeză,
Şi mâncă şi ospătă,
Şi când masa o sfârşia

35 Codreanul iarăş strigă :

— »Baciule, măi om nebun,
Am o vorbă ca să-ţi spun«...
Baciul iute alergă,
Şi de ei s'apropiă,

40 Codrean palma zbici făcea,
Şi trei palme îi rădea.

Iar baciul aşa-i ziceà :

— »Vai, Codrene, hoţ de rând,
Şi cu capul cam bolând,

45 Palma 'n zbici ce ți-ai făcut?

De pe mine m'ai bătut, —

O ție nu ți-a plăcut,

Toate câte ți-am făcut?«

Dar Codreanu-i răspundeà :

50 — »Toate nouă ni-au plăcut,

Câte tu ni le-ai făcut;

Te-am bătut, c'ăşa am vrut!

Şi te-oi bate, dac'oi vrea,

Să-ți arăt puterea mea!«

. . . . .

- 55 Și Codreanul se porniã
Cu mândra alătura ;
Iar baciul se întorceã
Și așa mi-l blăstămã ;
— »Tu Codrene,
60 Om viclene !
Mâncare n'ai mai mânca,
Apă rece n'ai mai beã,
Adusã de mâna mea ; —
Când din codru vei plecã,
65 Șapte focuri te găseascã,
Inima sã ți-o pomneascã,¹⁾
Mândra mie sã-mi ugeascã²⁾
. . . . .
Și cum baciul a sorțit
Așa mi-s'a și 'mplinit:
70 Mândruța lui i-a ugit,²⁾
Codreanul n'a mai ieșit,
Ci în codru a pierit, —
Și mândra nu l-a jãlit.

Dela unul din Fârdea.

Comp.: Alecsandri, Poezii Pop. pag. 86: Codreanul; Sevastos, C. M. p. 323: Codrean. La Alecsandri și la Sevastos se pomenește un Domn al Moldovei, Ilieș. Aceasta ar dovedi originea moldoveanã a baladei.

¹⁾ A pomni = a pocni.

²⁾ »A ugi« = a rămâneã.

16. Pinteaa.

I.

- Pe din jos de codrul verde
Focul flăcărând se vede,
Și s'arată după semne,
C'ar arde un car de lemne.
- 5 Din departe se vedeâ,
Pinteaa la foc cum ședeâ,
Cu ortacii lui vorbiâ
Și cu ei se sfătuiâ.
Și erau vr'o treisprezece,
- 10 La foc frigeau un berbece,
Nu-l frigeau, precum se frige,
Ci-l întorceau în cârlige.
Când erâ mai gata fript,
Pinteaa se gândiâ la birt,
- 15 Și când doru-l cuprindeâ,
La ortacii lui grăiâ:
— »Măi, că mor,
Așa mi-i dor, —
De vin dulce, roșior;
- 20 Mergeți doi la Baia mică,
De-aduceți vin și palincă;
Mergeți doi la Baia mare,
De-aduceți pâne și sare,
Să ne facem cina bună,
- 25 S'o petrecem împreună.«
Dar frații îi răspundeâ,
Cam cu frică îi grăiâ:

- »Noi, la Baia nu ne-om duce,
Că vieaț' încă ni-i dulce;
- 30 Dar de o fi totuși să mergem,
Cei mai tari din noi ne-alegem,
Și la Baia vom plecà,
Dacă tu ni-i arătà,
Din ce-o fi și moartea ta?«
- 35 Pinte-a-atuncea le spuneà:
— »Fraților!
Iubiților! —
Moartea mea
Din ce va stà:
- 40 Din trei fire de grâu sfânt,
Dintr'un plumb mic de argint,
Tare 'n pușcă îndesat,
Și la piept drept aruncat.«
Când frații mi-l auziră,
- 45 Armele și le chitiră,
Și pe cai mi-se suiră,
Cătră Baia se porniră.

II.

- Când la Baia s'arătară,
Poarta 'nchisă c'o aflară,
- 50 Și cu bărzi dederă 'n poartă,
De se sparse 'n șapte toată.
Și în Baia ei întrară,
Pe la birturi se băgară,
După vin și pălincuță,
- 55 Că lui Pinte-a-i mult dulcuță.

- Dar ei beà și-și petreceà,
Sara iute le treceà,
Și ei nu se îngrijă,
Că pandurii auzià,
60 Că Pintenii sunt la birt,
După ei au și pornit,
Și 'n lăuntru că întrară,
Și de arme-i despoiară,
Și ca nodul fi legară.
- 65 — »Fraților !
Pandurilor !
- Dați-ne-acum nouă pace,
Că nimica n'om mai face,
Ne lăsați acum frățește,
70 Că Pinteaa vă prăpădește ;
De ne duceți la 'nchisoare,
Pinteaa pe toți vă omoare !«
Dar pandurii le grăià :
— »De aici nu veți scăpă,
75 Până 'n știre nu ni-ți dà,
Moartea Pintii din ce-o stă« ?
— »Fraților !
Pandurilor !
- În trei fire de grâu sfânt,
80 Într'un plumb mic de argint,
Tare 'n pușcă îndesat
Și la piept drept aruncat.«
Dar pandurii nu-i lăsară,
Să mai iese-odat' afară.

- 85 Pun în arme grâu d'ăl sfânt,
Și plumbuțul de argint,
Ș'o mulțime se 'nsoțiră,
Cătră Pinteă se porniră.

III.

- Pinteă la foc cum rămase,
90 Somnul greu mi-l apucase,
Ș'un vis rău Doamne-a visat,
Pinteă singur s'a mirat:
Par'că sabia lui cea nouă
I-se rupse tocma 'n două,
95 Iară sabia cea veche
I-se rupse la ureche.
Și de vis s'a spăimântat,
Și iute s'a deșteptat,
Frățiorii i-a 'ntrebat:
100 — »Fraților!
Iubiților!
S'au întors voinicii iară?
Mult mă tem, ca să nu piară.«
Ceialalți așa-i grăiră:
105 — »Cine știe ce pățiră!
Iată mezul nopții vine,
Din ei nu se 'ntoarce nime.«
Pinteă calu 'ncălecă,
Fraților le cuvântă:
110 — »Fraților!
Frătuților!
Ducu-mă să văd de ei,
Că sunt toți voinicii mei!«

IV.

- Pintea calul și-l porni,
115 Păn' la Baia nu s'opri;
Dar soții nu s'arătară,
Ci panduri de Baia mare....
Că erau puși a păzi
Doară Pintea va veni.
120 Când pe Pintea îl văzură,
Toți în cale îi stătură:
— »Dă-te, Pinte-acum legat,
Că de nu vei fi pușcat
Cu trei fire de grâu sfânt
125 Și cu'n plumbuț de argint!«
— »Ba zeu eu, că nu m'oi dà,
Să știu că n'oi mai scăpă;
Ci mai bine oi muri,
Măcar și pușcat de-oi fi;
130 Frații mei dacă v'au spus,
La ce moarte mis supus,
Ei v'au spus, ca să mă vindă
Și pandurii să mă prindă;
Doamne-atuncia tu să-i bați,
135 Că nu-s frați adevărați!
Fraților!
Pandurilor!
Spuneți voi și Domnilor,
Că legat eu nu m'am dat,
140 Mai bucuros m'am luptat,
Ca să știți, că de prunc mic,
Păn' la moarte-am fost voinic.«

- Și când pușca își golește,
Pe panduri îi tăvălește;
145 Și când scoate pe cea nouă,
Îi taie pe toți în două;
Iar când scoate pe cea veche,
I-se rupse la ureche; —
Și trei fire de grâu sfânt
150 Și plumbuțul de argint
Mi-l aruncă la pământ.
Pieptul lui bucăți se frânge,
Cât și calul lui îl plânge,
Și rânchează și zvârlește,
155 Că pe domnul său jălește.
Pintea s'a sfârșit de toate,
Pintea răsuflă de moarte;
Iar când sufletul și-l dă,
Mai pe urm' așa grăiă:
160 — »O sută cinzeci ai mei,
De voinici ca niște lei,
Rămâneți în codrul verde,
Că vieața nu veți pierde;
Țineți bine laolaltă,
165 Nu vă dareți¹⁾ niciodată!«

*Cântat de Ioan Munteanu, lemnar,
și com. de elevul Ios. Velceanu, din Văliug.*

¹⁾ »Nu vă dareți« = nu vă dați.

17. Gruea la 'nsurat.

I.

- Colo jos și mai din jos,
Pe un câmp mare frumos,
Stă o masă rotilată,
Masă galbină de piatră,
5 Cu mășaiul¹⁾ de argint,
Cu ciacoții²⁾ la pământ,
De n'am văzut de când sânt.
La masă cine ședeà?
Ședeà, Doamne, Novăcel
10 Cu Gruïța lângă el,
Gruea din gură grăia:
— »Și mă 'nsoară,
Taică, 'nsoară,
Că mustața
15 Strică-mi fața;
Câți feciori de vrâsta mea,
Cu nevastă-i poți vedeà;
Când te uiți la ei în față,
Toți strâng la copii în brață,
20 Le stă bine cu nevastă,
Ca trandafiru 'n fereastă.«
Dar Novac îi răspundeà:
— »Nu ești, Grue, de 'nsurat;
Că eu, când m'am însurat,
25 Și pe maică-t'am luat,
Șapte războaie am spart.«

¹⁾ Fața de masă.

²⁾ Ciacoții = ciucurii?

- Dar Gruea se mâniă,
Pe Novac nu-l ascultă,
Întră 'n¹⁾ grajdul măturat,
30 Scotea pe murgu 'nșelat
Și pe el încălecă.
Iar Novac din grai grăia:
— »Auzi, Grue, puiul meu,
Ascultă cuvântul meu,
35 Să te țină Dumnezeu:
Dacă tu, Grue, te-ai dus,
Colo sus și mai din sus,
Într'o verde păduriță,
Vezi o mândră poeniță;
40 Sub o tufă de răchită,
Șede-o fată adormită.
De trei ori incolăcită,
La pânțele-i cât aria,
Iar la cap cât clănia,²⁾
45 | Acea ție să-ți fie
| Nevăstuță și soție.«

II.

Atunci Gruea ce făcea?
Atunci Gruea mi-se dă,
Băgă mâna 'n buznărel,³⁾
X 50 Și-mi scotea un corbăcel,⁴⁾

1) Se zice și »tună 'n«.

2) Clănia = clăia.

3) Se zice »poznărel.«

4) Bici.

- De trei coți și jumătate,
Și-l arde pe murg în spate.
Săriă murgul ici, coleà,
Păn' la fată ajungeà.
55 { Și când Gruea o vedeà,
Frigurile mi-l prindeà,
De pe cal se coborà,
Și la fată se duceà,
Adormită o găsià.
60 Cu piciorul mi-o boldià,
Și din gură-i cuvântà:
— »Scoală, fato, nu durmì!
Că nu-i vremea de durmit,
Ci-i vremea de biruit!«
65 Fata din somn se trezià,
Ochii la el aruncà,
— Și o palmă îi trăgeà,
Trei zile mi-l adormià,
Și la trei se pomenià; ¹⁾
70 Iar când Gruea se sculà,
{ Fără cal că mi-ș fugià.
Când în casă el întrà,
Și tată-so mi-l vedeà,
Din gură așa-i ziceà:
75 — »Nu ți-am spus, Gruito, bine,
Că nu-i nevasta de tine?!
Nu ești, Grue, de 'nsurat,
Că și fetele te bat.«

---

¹⁾ Se deșteptă.

- Novac la Gruea priviã,
80 Ş'apoi iarãş îi ziceã:
— »Hai, Gruito, tu cu mine,
Sã te 'nvãţ a bate bine.«
Iar Gruea se încruntã,
Şi aşa îi rãspundeã:
85 — »Ba mai meargã, tatã, dracu,
Cã erã sã-mi frãngã capu!«

III.

- Atunci Novac ce-mi lucrã?
Atunci Novac mi-se dã,
Întrã 'n grajdul mãturat,
90 Scoteã pe murgu 'nşelat;
Şi Novac ce mai faceã?
El în casã se bãgã,
Buzdugan din cui¹⁾ luã,
Buzdugan cu nouã pene,
95 Toatã peana nouã oche,²⁾
Şi pe murg încãlecã,
Şi la drum o întindeã,
Bãgã mâna 'n buznãrel,
Şi trãgeã un corbãcel
100 De trei coţi şi jumãtate,
Şi-l arde pe murg în spate.
Sãriã murgul ici, coleã,
Pãn' la fatã ajungeã.

---

¹⁾ Se zice numai »cuni« cu *n* = *gn* franc.

²⁾ Ocale.

- 105 { Când fata că mi-l vedeà,
Cu scamn¹⁾ 'nainte-i cureà²⁾
Dar Novac așa-i grăià:
— »N'am venit la scamnul tău,
Ci-am venit la capul tău,
C'ai bătut pe Grue-al meu!
110 Nu te luptă cu copilul,
Ci te luptă cu bătrânul:
Tuns la ceafă,
Ras la barbă,
Gros la vână,
115 Bun de mână!«
Apoi ei, Doamne, se dà
Și la luptă se luà,
Zi de vară
Până 'n seară.
120 Atunci Novac ce făceà?
Clăbățul³⁾ mi-l lăpădà,
Pe fată mi-o cuprindeà,
Sus, mai sus, că mi-o zvârlià,
La trei zile că-mi picà
125 Iar când fata jos cădeà,
În buzdugan mi-o sprijinià,
Prâu⁴⁾ și pulbere-o făceà...

Dela I. Stan din Maciova.

1) Scaun.

2) Alergă.

3) Căciula.

4) Prav.

18. Gruea la 'nsurat.

— Variantă. —

I.

- Colo jos la scăpătat
Este-un cort mare rotat,
În patru împăturat,
Cu postau ¹⁾ roșu tivit.
- 5 Pe din luntru aurit.
Sub cort ce se ridică?
Masă 'ntinsă, micutea,
De vre-o nouă coți de lungă,
De cinci palme groasă 'n dungă.
- 10 La masă cine ședeă,
Voie bună de-și făceă?
Vre-o opt-zeci de nepoței,
Și Novac stă printre ei.
Toți vin beă și toți mâncă,
- 15 Voie bună de-și făceă,
Numai Gruea lui Novac
E chiar drac împelițat,
Nici nu beă, nici nu mâncă,
Voie bună nu-și făceă.
- 20 Iar Novac îl întrebă:
— »Spune-mi, Grue, puiul meu,
Ce gând bate 'n capul tău,
De te-a prins năravul rău,
N'ai mâncat, și n'ai heut,
- 25 Voie bună n'ai avut?«

---

¹⁾ Postav.

- Gruea așa răspundeà:
— »Cum oi beà,
Cum oi mânca,
Voie bună n'oi aveà,
30 Când văd vrăstnici de ai mei
Cu copii, cu doi și trei...
Și mă 'nsoară,
Taică, însoară,
Mi-au dat perii 'n berberic ¹⁾,
35 Cum stă bine la voinic;
Dară barba-mi strică fața,
Că trei fire de mustață
Au dat să încărunțască;
Că de nu mi-i însură,
40 Acasă n'oi rămâneà.
M'oi duce și m'oi hoți,
Multe curți oi pustii ²⁾.
Ș'oi veni și te-oi jertfi,
Pe tine te-oi prăpădi,
45 Pe mama oi văduvi.«
Când Novac îl auzià,
Doamne! rău se mânia,
Palma 'n zbici o prefăcea,
Peste gură mi-l lovià,
50 La pământ îl coborà,
Sângele îl podideà.
Sângele-i curgeà 'nchegat,
Cu măsele mestecat:

¹⁾ Berberic = varvaric. În alt loc se zice »învârvurit«, vezi bal. 14: Nicolcea.

²⁾ Se pronunță: »pustâni«, cu *n* = *gn* franc.

- »Nu ești, Gruio, de 'nsurat,
55 Că și fetele te bat,
Și nici un războiu n'ai spart;
Iar eu când m'am însurat,
Șapte războaie am spart;
Buzdugan de nouă pente,
60 Toată panta nouă măji,
Odată l'am aruncat,
În pământ s'a împlântat,
Nouă zile am săpat,
Buzduganul l-am aflat,
65 Și pe maică-t'am luat!
Pe tine te-oi însurà,
Când c'o fată te-i luptà,
    Cu fata,
    Sălbatica !
70 Unde Nistru se cotește,
Acolo fata trăește,
Sub o tufă de răchită
Totdeauna-i adormită,
Fata-i frumoasă ca noaptea,
75 Și-i dorită ca și moartea:
    Buzele
    Ca chesăle,¹⁾
    Iar ochii
    Ca tăerile²⁾,
80 Urechile
    Ca bucele,

---

¹⁾ Pungă de băni = »chiesul«, pl. »chēsăle«.

²⁾ Talgerele, farfuriile.

Iar dinții
Ca lopețile,
Măselele
85 Ca pivile ¹⁾,
Mânile
Ca bârnele!
Când cu ea tu te-i luptă,
Atunci taica te-o însură.»

II.

90 Gruea dacă auziă.
Gruea, Doamne, ce lucră?
Întră 'n grajdul măturat,
Scoteă pe murgu 'nșelat,
Înșelat,
95 Împodobat,
Cum e bun de alergat,
Cătră fată se porniă.
Când la fată ajungeă,
Adormită o găsiă;
100 Nu știu Gruea cum făceă,
Pe fată o pomeniă.²⁾
Fata când se ridică,
Pe Gruea 'n brațe-l luă,
De trei ori îl învârtiă,
105 Și în sus îl aruncă,
Trei zile el pe sus stă;
Iar când Gruea jos cădeă,
Trei zile nu se sculă.

¹⁾ Pivă = pină.

²⁾ Deșteptă.

- Când Gruea se pomeniã,
110 Tot din fugã îmi fugiã,
Înapoi se mai uitã,
Mai vine fata, ori ba.
Acasã dac'ajungeã,
Novac bine-l cunoșteã
115 Și zimbeã, de se rãdeã,
Și din grai așa grãiã:
— »Grue, fata ți-a plăcut,
D'atãta tu mi-ai șezut?«
— »Las'o, taicã, nu glumi,
120 De 'nsurat n'oi mai vorbi,
Cât oi fi,
Cât oi trăi!«
Când Novac îl auziã,
Inima nu-l mai răbdã,
125 Și lui Gruea cuvântã:
— »Grue, Grue, fiul meu,
Ian ascultã ce-ți spun eu,
Tu sã șezi frumos acasã,
Mi te-așează după masã,
130 Și beã și te veselește
Și oaspeții îi gostește,¹⁾
Cã tăicuța va plecã, —
Capul fetei va cădeã.«

III.

- Novac mândru se gătiã,
135 Cãtrã fatã alergã,

---

¹⁾ A ospetã, = »a gosti« dela sãrbescul gostiti (Nota Red.
»C. lit.« Nr. 7—9. 1904.)

- La fată când ajungeà,
Adormită o găsià.
Cu fața în jos durmià;
Iar Novac descălecà,
140 Cu potcoava 'n cap îi dà:
Și din grai așa grăià:
— »Scoală, fato, din durmit,
Că nu-i vremea de-odihnit,
Ci e vremea de lovit!
145 Haid cu neica, cu bătrânul,
Nu te prinde cu copilul!«
Fata 'n sus se înălță, —
Dar Novac o cuprindeà,
De trei ori o învârtià,
150 Cu creștetu 'n jos o dà,
Junghetura i-o frângeà,
Capu 'n suliță-l luà,
Acasă cu el plecà...
Când acasă-mi ajungeà,
155 Și pe masă îl puneà,
Gruea capul îl zărià,
Friguri de moarte-l prindeà.

Dela Nic. Călniceanu, din Ciclova m.

A se comparà: Alecsandri, Poezii Pop. pag. 149 »Fata Ca-
diului«.

19. Gruea 'n Țărigrad.

I.

- Colo, sub umbra de fag,
Ședeà Gruea cu Novac.
Gruea ședeà 'ngândurat,
Iar Novac i-a cuvântat:
- 5 — »Măi tu, Grue, fiul meu,
Nu-mi place năravul tău,
Cu bețivi te ortăcești,¹⁾
Și capu-ți primejduiești...
Și nimica n'ai lucrat,
- 10 Ci averea mi-ai prădat.«
Iar Gruța suspină,
În picioare se sculă, —
Dar Novac iarăș ziceà:
- »Spune-mi, Grue,
- 15 Puiule:
Ori ți-i dor de pribegit,
Ori ți-i de căsătorit?«
Gruea din grai a grăit:
— »Nu mi-i de căsătorit,
- 20 Ci mi-i dor de pribegit;
Nu mi-i dor de însurat, —
Ci mi-i dor de Țărigrad!«
Atunci Novac se sculă
Și așa mi-l înfruntă:
- 25 — »De-a fi bine, de-a fi rău,
Fă după cuvântul meu,
Nu lucrà de capul tău;

---

¹⁾ Te însoțești.

În oraș dacă-i întră,
Multe buți nu deșărtă,
30 Că de moarte ti-i 'mbătă;
Apoi Turcii te-or găsi,
Peste tine-or năvăli,
La tine s'or repezi,
35 { Și cu funii te-or legă,
De m'o prinde mila ta,
Cu trei funii de fuior,
Ca fluierul la picior,
Cu trei funii de mătasă,
Ca și mâna 'n cot de groasă,
40 În temniță te-or băgă,
Cu fiare te-or încărcă,
Lumină nu-i mai vedeă...«

II.

Gruea 'n seamă nu băgă,
Trei cai mândri înșelă,
45 Și pe-un sur încălecă. —
Surul repede pornește,
Că-l încoardă pintenește,
Și la Țărigrad sosește,
Și s'oprește peste drum,
50 Unde-i vinul cel mai bun.
La cornul piațului,
La birtu 'mpăratului.
Gruea 'n birt dacă întră,
Cătră Anița strigă:
55 — »Hei, Aniță? |
Birtășiță!

- Adu-mi vinul cu vadra,
Să-ți dau bani cu grămada;
Adu-mi vin nemăsurat,
60 Că-ți dau ban nenumărat.«
Birtășița-i aducea,
Vinu nu-l mai măsură.
Gruea nu bea, cum se bea,
Ci pe loc vasul goliă,
65 De trei zile bea deplin, —
Ș'a beut trei buți de vin,
A mâncat ș'o vacă grasă,
Dar n'a pus un ban pe masă.

III.

- Când Anița bani cerea,
70 Gruea nu prea 'nțelegea,
Palma pumn mi ș-o făcea,
Peste față mi-o lovia,
Sângele că mi-o pornia.
Dar Anița ce lucră?
75 Haina alb'o lăpădă
Și 'n cea neagră se 'mbracă,
La 'mpăratul alergă.
Împăratul o 'ntrebă:
— »Ce-i, Aniță:
80 Birtășiță?
| Că trei ani s'au împlinit,
De când tu n'ai mai venit.«
— »Înălțate,
Împărate!
85 | Am venit să-mi faci dreptate,

C'a picat în birtul meu,
Fără frică 'n Dumnezeu,
Un voinic ardelenesc,
Poartă 'n cap clăbăţ¹⁾ domnesc,
90 Are haine vitejeşti,
Şi trei cai moldovenesţi,
De trei zile beà deplin,
A beut trei buţi de vin,
Ş'a mâncat o vacă grasă,
95 Dar n'a pus un ban pe masă;
Când de bani îi pomenii,
Peste faţă mă lovî,
Sângele de mă pornî.«
100 Împăratul se 'nfrică
Şi se puse a 'ntrebà:
— »Hei, Aniţă,
Birtăşită,
Cum voinicul ți-se 'mpare,
Ce fel de făptură are?«
105 Iar Aniţa răspundeà:
— »Nici nu-i nalt, şi nici nu-i gros,
Cum e omul mai frumos!
Dar voinicul e osos,
Cum te prinde, cum pici jos;
110 Şi-i cam roşu-roşcoban,
Gândeşti, că-i un căpitan,
Şi se uită pe sub gene,
Cât lumea de el se teme,
De trei palme lat în frunte,
115 Şi nu prea vorbeşte multe,

1) Cuşmă, căciulă.

- Pe din sus de gurișoară
Are mândră mustăcioară,
Ș'are 'n căciulă o piatră
Luminează lumea toată.«
- 120 Împăratul auziă,
La față îngălbiniă,
Și din grai așa grăiă:
— »Tu, Aniță,
Birtășiță.
- 125 Eu d'aici nu te-oi lăsa,
Până tu nu mi-i jură,
Să nu-i spui, că mis acasă,
C'atunci sângele îmi varsă:
Voinicelu-i mare drac,
- 130 Că e Gruea lui Novac, —
Corbii de l-ar fi mâncat!
Că nimica n'a lucrat,
Fără țara mi-a prădat;
Du-te-acasă și-i dă vin,
- 135 Pune-i vasul, cum stă plin,
Să-i dai tot, cât va pofti,
Și de bani nu-i pomeni,
Că eu toate ți-oi plăti;
Și de-l poți tu îmbătă,
- 140 Turcii să-l poată legă,
Cu bani grei te-oi îmbracă.«

IV.

Anița, dacă ieșiă,
Cătră casă se 'ndreptă,

- Când în birt mi-se băgă,
145 Gruea din ochi se 'ncruntă,
Cătră dânsa se răstiă:
— »Unde-ai fost, learcă¹⁾ bătrână?«
— »În vecini după lumină.«
— »Şezi acasă, nu umblă!
150 Adă-mi vin, nu te 'mbiă²⁾!«
Ana vin îi aduceă,
Voie bună de-i făceă;
Dar nu beă, precum se beă,
Ci beă vinul piperat,
155 Sub masă cădeă de beat,
Sub masă se tăvăliă
Ş'apoi mort îmi adormiă.
Turcii dac' au auzit,
Că Gruea e adormit,
160 Ca o turmă se strângeă,
Cât pe-afară nu 'ncăpeă, —
În casă dacă întră,
Stă în loc şi se miră.
Dar Turcii nu cuteză
165 De voinic a s'apucă.
Atunci iac' un Turc bătrân,
Cu o barbă de păgân,
Cătră Turci mi-se 'ntorceă
Şi așa le cuvântă:
170 — »Turcilor,
Boierilor,

---

¹⁾ »Leorfă« (dela larvă) însemnează mască, se zice şi persoanelor mascate; iar »learcă« însemnează femeie stricată.

²⁾ Nu te codi.

- Ce mai stați?
Ce vă mirați?
Și pe Gruea nu-l legați?
175 Acum Gruea-i mort de beat,
Cum e mai bun de legat!
Turcii iute s'apucă,
Și pe Gruea mi-l legă
Cu trei funii de fuior,
180 Ca fluerul la picior,
Cu trei funii de mătasă,
Ca și mâna 'n cot de groasă.
Când cu funiile-l strângeă,
Gruea se mai deșteptă,
185 Se 'ntindeă, și mai căscă,
Funiile se rupeă;
Dar o fune de mătasă
Tot întreagă mai rămasă, —
Că așa i-a cuvântat,
190 Tatăl său, cam supărat,
Când d'acasă a plecat.
Gruea ochii deschideă,
Cătră Turci așa ziceă:
— »Turcilor,
195 Vitejilor,
Deslegați-mă un pic,
Că mai am un lucru mic,
Să bag mâna 'n buzunar,
Să scot peană, călimar,
200 Și să scriu la tata carte,
Ca să știe de departe,

- Că e Gruea la 'nchisoare,
Astăzi, mâne, poate moare.«
Dar Turcii se prefăceà,
205 Pe Gruea nu-l pricepeà,
Și pe Gruea mi-l duceà
Tot pe sus, ca pe pașa,
Drept la țârmurile mării,
Unde-și bagă Turcii robii.
210 Acolo mi-l deslegà,
Și în fiară mi-l strângeà,
Tot în fiară
Până 'n brâu,
Tot în lanț
215 Până 'n grumaz.

V.

- Șade Gruea la 'nchisoare,
Astăzi, mâne, tot nu moare;
Șapte ani s'au împlinit,
De el nu s'a auzit.
220 Șapte ani au și trecut.
Novac de el n'a știut. —
Și Novac se întristà.
Cătr'un corb așa grăià:
— »Corbule, pasere neagră,
225 Tu să sbori în lumea 'ntreagă,
Să-mi spui veste de fecior,
Că, de dorul lui, eu mor;
De-ai făcut vreodată bine,
Fă acum și pentru mine,

- 230 Șapte ani s'au împlinit,
De Gruea n'am auzit,
Nu știu 'n țapă-i întâpat,
Ori în temniță-i băgat,
Ori în apă e 'necat,
- 235 Și pe prund e aruncat?«
Corbul iute se 'nălță,
Și din aripi flutură,
Din gură foc îi ieșă,
Șapte țări el ocolia.
- 240 Când sbură a opta țară,
D'ostenit eră să moară.
Corbul se opriă,)
Se mai odihniă,) X
Și pe-o casă croncăniă;
- 245 Iar Gruea mi-l auziă,
Și din temniță 'ntrebă:
— »Corbule, ce te-a lovit,
Tu la mine de-ai venit,
Poate știi, că-s de pierit?
- 250 Și vii ochii să mi-i scoți,
Și vrei fața să mi-o strici?«
Iar corbul îi răspundeă:
— »Eu la tine n'am venit,
Fața ta ca să ți-o stric,
- 255 Ci m'a trimis tată-tău,
Să caut pe Gruea-său.«
— »Corbule, tu fătul meu,
Să-ți ajute Dumnezeu,
De-ai făcut vreodată bine,
- 260 Fă acuma și cu mine;

- Că eu, dacă oi scăpă,
Cu sânge te-oi adăpă,
Cu carne te-oi sătură;
Sboară tu 'n căntelărie,
265 Adu-mi peană și hârtie.«
Corbul îngrabă sbură,
Și hârtie i sloboziă,
Gruea 'n mână o prindeă,
Pe genunche-o așeză,
270 Carte neagră îmi scriă,
La mijloc
Pară de foc,
Iar în patru cornurele
Cu jale și lacrimile.
275 — »Corbule, tu fătul meu,
Să te duci la tatăl meu,
S'ajungi pe l'apus de soare,
Și să-i spui că Gruea moare;
Că pe mine 'n prânzul mare
280 Turcii mă scot la pierzare.«
Atunci corbul îmi sbură,
Și din aripi flutură,
Și din gură foc scoteă,
Și acasă ajungeă,
285 Pe fereastră s'ășeză,
Lui Novac îi povestiă,
Că scrisoare-i aduceă,
Și pe Gruea 'n prânzul mare
Mi l-or scoate la pierzare.
290 Iar Novac când auziă,
De cetit mi-se lăsă,

- Și se gătiă de plecat,
Scoteă calul înfrânat,
În mătasă înșelat,
295 Și cu ciucuri de argint,
Cum n'a mai fost pe pământ,
Și se 'ncinse cu o spată
De cinci degete de lată,
Și cu una de sider,¹⁾
300 De străbate și prin fier,
Una-i pentru feciorel,
Alta-i pentru Novăcel.

VI.

- Și Novac încălecă,
Și la drum o întindeă,
305 Și ca vântul alergă,
Și ca paserea sbură...
Iată 'n drum o mănăstire!
Lui Novac îi vine 'n fire,
Pe călugări a 'ntrebă;
310 Dar ei rău se spăimântă
Și să între nu-l lăsă,
Ci așa îi răspundeă:
— »Alelei, tu moș Novac,
Alelei, tu pui de drac,
315 Ce mai vrei tu să ne faci,
Mănăstirea s'o jertfești,
Pe noi să ne prăpădești?«

---

¹⁾ Noțiunea cuvântului »sider« pare a nu se mai cunoaște în nici o parte a Banatului.

- Iar Novac așa zicea :
— »Mănăstirea n'o jertfesc,
320 Pe voi nu vă prăpădesc ;
Dați-mi port călugăresc,
Că vreau să călătoresc
Încă azi la Țărigrad,
La Țărigrad, la 'mpărat.«
325 Călugării l-ascultă,
Novac hainele schimbă,
Lăsând haine românești
Și 'mbrăcând călugărești ;
Dar șerparul l-a luat,
330 Că-i cu galbeni îndesat,
Și cu arme ferecat.
— »Rămâneți cu Dumnezeu !
Că-mi caut pe Gruea meu.«

VII.

- În cetate 'n Țărigrad
335 Când Novac că mi-a întrat,
De divan a întreat,
Șapte Turci că au aflat,
Peste Gruea țineau sfat :
— »Bună ziua, măi boieri,
340 Auzii o veste ieri,
Un creștin e de pierit,
Vrea să moară spovedit.«
— »Ce vrei tu, măi glugă neagră ?
Du-te și-ți cată de treabă !«
345 — »Ian tăceți, măi Turcilor,
Că-i data călugărilor,

- Ca să umble tot prin țară,
Și să nu lase să piară
Un creștin nespovedit, —
350 Poate-i vrednic de ieșit.«
— »Ba, nu-i vrednic de ieșit,
Ci e vrednic de pierit;
Că e viță de Novac,
Și Novac
355 E mare drac,
În vieață n'a lucrat,
Numai țara a prădat.«
— »De l-ați scoate, bine-ați face,
Că l-aș învăța la carte,
360 Și de-a fi cam tinerel,
Vă dau galbeni mulți pe el,
Ca să-l fac un diaconel.«
— »Ba! că-i hoț de Novăcel!«
Și Novac se mânia,
365 Din divan se întorcea
Și afară că-mi ieșea,
Pe cal iute 'ncălecă,
La temniță alergă;
Un Turc micutel¹⁾ de stat,
370 Dar al dracului la sfat,
În divan a cuvântat:
— »Turcilor,
Boierilor,
Nu 'nțelegeți voi nimic?
375 Nu-i călugăr, ci-i voinic;

¹⁾ Micutel, mitutel = mititel.

- Hainele-s călugărești,
Dar vorbele-s novăcești!«
Atunci Turcii se luă,
După Novac alergă:
380 Dar Novac se apără
Și 'n șerpar mâna-și băgă,
Galbeni cu pumnul scoteă,
Pe jos îi împrăștiă,
Turcii banii lăcomiă,
385 Și la galbeni s'aruncă, —
Novac la temniț' ajungeă,
Și calul îi râncheză,
Temnița se despică, X
Și cu spata de sider
390 Tăiă ușa cea de fier,
Și pe Gruea mi-l scoteă,
Din gură așa-i grăiă:
— »Grue, Grue, puiul meu,
Uită-te la tatăl tău!
395 Prinde 'n mână a mea spată,
De cinci degete de lată,
Și-mi taie la Turculeți,
Că nu-s vrednici de alt preț;
Pe la margini ține-te,
400 Pe la mijloc lasă-mă!«
Gruea 'nvârte un picior,
Și taie 'n Turci ca 'n bujor;
Gruea 'nvârte p'amândouă,
Și taie o sută nouă.

- 405 Novac merge rotocol,
Culcă Turcii tot ocol,
Și lui Gruea îi strigă:
— »Dă și taie, ca și mine,
Nu cruță, Grue, pe nime!«
- 410 Dup'aceea s'apucat
A zdrobi prin Țarigrad,
Că pe Gruea l-a scăpat:
Peste-un ceas și jumătate
Nu aveă pe cine bate....

*

- 415 Iar la urmă ce lucră?
Lăutari el aduceă,
Și se dă a ospătă,
Cântec mândru ridică,
Dela răsărit de soare
- 420 Până 'n asfințit de soare,
În veci să se pomenească
De cea viță novăcească,
Că e viță voinicească!

Notă. Auzită în Caransebeș la 1890 dela Nic. Adamescu, țaran care știe ceva carte. El a auzit-o dela cineva din Ardeal ori din alt loc.

Variantă: Alecsandri, o. c. 144 „Novac și corbul“. Altă variantă, mai asemănătoare, a apărut în „Tribuna Poporului“ din Arad 1897 Nr. 16 sub titlul „Gruia lui Novac“, publicată de dl Vas. Pop, care a auzit-o în Baia mare dela un lăutar orb în anii 1859—60. Se mai află și alte variante.

20. Gruea 'n Țărigrad.

— Variantă. —

I.

În munții Catrinului,

În pădurea pinului,

La cerdacu

Lui Novacu,

5 La masa de solzi de pește

Beau voinicii voinicește.

Dar Gruită

Novăchiță

10 (Nici nu beă, nici nu mănă,
Ci de ducă se gătiă.

Iar Novac cum mi-l vedeă,

Din gură așa-i grăiă:

— »Gruito, copilul meu,

Ascultă de tatăl tău,

15 Când îi merge 'n Țărigrad

Să rămâni tu lin la gard,

În oraș nu te băgă,

Pivnița n'o căută,

La vin tare n'apucă.

20 Ascultă, ce-ți spun io ție:

Vinu-i tare la beție,

Și mi te trage la somn,

Lezne pierde cap de om!«

II.

Gruită, copil de rând,

25 Și cu capul cam bolând,

- Vorbele nu le-ascultă,
Ci pe cal încalecă
Și 'n Țarigrad se băgă.
Și luă târgul de rând,
30 Toate crășmele pe rând.
Dar pe urmă ce făcă,
În ce crășmă se băgă?
În capu orașului,
La crășma 'mpăratului,
35 Și trei zile și trei nopți
A beut sute de zloți,
A beut trei buți de vin,
Roșu, alb și cu pelin,
Ș'a mâncat trei vaci hrănite
40 Și trei cuptoare de pite.
Nu beă vinul, cum se beă,
Ci beă vinul cu vadra,
Se miră toată lumea;
Și pe una cum o beă,
45 Nici un pic nu rămâneă,
După alta trimiteă,
După vin de cel bătrân
Ce crășma aveă mai bun:
Toată vadra galbenù,
50. Toată cupa talerù,
Și picătura zlotù. —

III.

Iar Anița,
Crășmărița,

- Cum vinul că mi-l găta,
55 Și bani nu mai căpăta,
Tare rău se supăra,
Și deloc¹⁾ ea și plecà
Deasupra orașului,
La casa 'mpăratului:
60 — »Înălțate
Împărate!
Nimerit-au nimerit
Și la mine a venit
Tinerel,
65 Voinicel,
De să te tot uiți la el!
În trei zile și trei nopți
A beut sute de zloți,
A beut trei buți de vin
70 Roșu, alb și cu pelin,
Și le-a dat cu fundu 'n sus
Și nici un ban nu mi-a pus,
Ș'a mâncat trei vaci hrănite
Și trei cuptoare de pite, —
75 El tot beà și tot mâncà,
Și nimica nu-mi plătiã.«
Împăratul îi grăiã:
— »Tu Anițã,
Crâșmărițã,
80 Spune ce om este el,
Hălosul tău voinicel?«

---

¹⁾ Îndată.

— »Înălțate
Împărate!

Io îți spun cu direptate:

- 85   Lat în spate,
          Nalt și gros,
Cum e omul mai frumos!«
— »Crâșmărițo, du-te-acasă,
    Și-l așează iar la masă,
90   Și-i dă vin, cât poate bea,
          Și de bani grijă n'avea;
        Dacă vinul s'o găta,
        Vin' la mine, că ți-oi dà,
        Și-i dă vin cu rozolie,¹⁾
95   Ca să-l tragă la beție,
        Că-i feciorul lui Novac,
        Care tot l-am căutat,
        De când el s'a pomenit,
        Tot așa ne-a prăpădit;
100   Că ne ține drumurile,
        Și ne taie capetile,
        Că e neam de Novăcel,
        Și-i viță de tâlhărel!«

IV.

Crâșmărița ce făcea?

- 105   Acasă că se ducea,
        Vin pe masă îi puneà
        Mestecat cu rozolie,
        Ca să-l tragă la beție;

¹⁾ Rachiu îndulcit.

- Iar el beà de se 'mbătà,
110 Şi pe masă se suià.
Turcii mulţi, cum mi-l vedeà,
Toţi la el se slobozià.
Gruea erà mort de beat,
Aşa Turcii l-au legat
115 Cu trei funii de mătasă
Tocmai ca mâna de groasă,
Şi cu trei de ibrişin,
Cum nu este 'n lume in.
Şi dupăce mi-l legà,
120 Pe Gruită mi-l duceà
Colo 'n sus la Țârigrad,
Într'o temniță de brad.)

V.

- Stă Gruită supărat,
Nebăut și nemâncat,
✓ 125 De cinci ani și jumătate,
Căindu-se de păcate,
În temnița cea de piatră
Chiar pe-alui samă gătată.
Dar bătrânul de Novac
130 Aşteaptă colo 'n cerdac,
Şi e'un corb așa grăià :
— »Sboară, corb, de aicea,
Cată 'n lume, dragul meu,
Doar vei dà de Grue'-al meu!«
135 Corbu 'ndată croncănià,
Aripile-și întindeà,

- Toată ziua că zbură,
Pân' la Gruea ajungea.
Gruită cum mi-l vedeă,
140 Cătră corb așa zicea:
— »Du-te iar la tatăl meu,
Și-i spune tu ce-ți spun eu,
Să lase odihna toată,
Și să vină peste noapte:
145 Dimineața 'n prânzul mare,
Mă scot Turcii la pierzare.«

VI.

- Corbu repede zbură,
La Novac când ajungea,
Toate cele-i povestiă.
150 Iar Novac când auziă,
De cină nu-i trebuia,
Și călugăr se 'mbracă,
Armele și-le-ascundeă
Și la Țarigrad plecă,
155 La cei Turci mi-se opriă
Și astfel le cuvântă:
— »Domnilor,
Slăviților,
Auzit-am auzit
160 Lucru mie povestit,
Că aveți un robițel,
Ș'ar fi tare tinerel, —
Io v'aș da galbeni pe el,
Ca să-l fac un diaconel.«

- 165 Turcii cum îl auzià,
Toți din gură îi grăià:
— »Gruea nu-i de diaconel,
Că e neam de Novăcel;
Și decând s'a pomenit
- 170 Tot așa ne-a prăpădit;
Că ne ține drumurile
Și ne taie capetile!«
— »Domnilor,
Slăviților,
- 175 Ba, de-o fi cam tinerel,
Io v'aș da galbeni pe el,
Să mi-l fac un diaconel,
Că io poate voi muri,
El în locul meu va fi.«
- 180 Dar Turcii s'au mâniat,
Că prea mult a întreat:
— »Alelei, tu ciurcă ¹⁾ neagră,
Ai venit ca să faci treabă,
Zilele ți le-ai scurtat!«
- 185 — »Zilele nu le-am scurtat,
Am venit de-am întreat«...
Și Novac se închinà,
Și șerpariul deslegà,
Și pe masă mi-l golià,
- 190 Galbenii pe jos picà,
Turcii la ei adună! —
Și Novac se 'ntoarce 'n dreapta,
Iară Turcii cad ca iarba;

---

¹⁾ Curcă.

- Și când se 'ntoarce la stânga,
195 Turcii cad ca toamna frunza;
Și se 'nvârte 'ntrun picior,
Turcii cad tot rostogol!
Și la temniță mergea,
Lăcatele le rupea,
200 Pe Gruîța mi-l scotea,
Și din gură îi zicea:
— »Gruîto, copilul meu,
Ai lucrat de capul tău;
Să mergem, să le plătim,
205 Și acasă să pornim!«
Și Novac se bucură,
Și cu drag iar cuvântă:
— »Bate tu marginile,
Că io bat mijloacile;
210 Io bat bătrânețele,
Și tu tinerețele!«
Și la Turci că se ducea,
Și nici unul nu lăsă....
Ș'amândoi pe drum plecă,
215 În munții Catrinului
În pădurea pinului,
La cerdacu
Lui Novacu, —
La masa de solzi de pește
220 Beau voinicii voinicește,
Și 'ntr'una se 'nveselesc,
Și la Turci nu mai gândesc.

Dela Ios. Velceanu din Văliug.

21. Novac și Gruea.

I.

Frunzuliță de lămâie,

În oraș în Orăștie,

La Mărița,

Crâșmărița,

5 De da vinul cu vedrița

Și răchia cu olbița¹⁾,

Au nimerit

Ș'au tăbărit

Trei haiduci

10 Pe trei cai murgi.

Iar Mărița,

Crâșmărița,

Îi știă

Și-i cunoșteă,

15 Pe Gruita lui Novac,

Care-i naiba 'ntunecat,

Cu bătrânul moș Novac.

Beutură lor li-a dat,

Până greu i-a îmbătat,

20 Și 'n grădină i-a culcat,

Vântul mare-a aburat,

Cu frunze i-a astrucat.

II.

Și Mărița,

Crâșmărița.

25 Frumoasa birtășiță,

---

¹⁾ O »holbă« sau »olbă«, »olbiță« (nemț.) = șase decilitre.

- Veste mare au ivit
Până 'n sus la răsărit,
    La 'mpărat
    La Țeligrad!
- 30 Turcii dac' au auzit,
    Dela scaun au pornit,
    Și 'n grădină au venit;
        Și trei haiduci
        Cu trei cai murgi,
- 35 Ei nimica nu simțiau,
    Până Turcii îi legau.
    Când Gruea se deșteptă,
    La tată-său că-mi strigă:
    — »Auzi, tată, dumneata,
- 40   Ai greșit
        Ș'ai adurmit,
    Că pe mine m'a legat
    Păgânul de împărat.«
    Iar bătrânul moș Novac
- 45 Copilului răspundeà:
    — »Turcii dela răsărit
    La crâșmă au nimerit,
        Ne-au aflat,
        Și ne-au legat,
- 50 Și noi nu ne-am deșteptat.«
    Atunci Gruea se sculă,
    Lui Novac așa-i ziceà:
    — »Scoală, tată, te deșteaptă!
    Să vedem ce rău ne-așteaptă!«

III.

- 55 Când se deșteptau,
Și când se sculau,
Mulțime de Turci vedeau...
Iar Gruța lui Novac,
Că e drac împelițat,
- 60 De Turci așa se rugă:
— »Turcilor,
Boierilor!
Faceți bine,
Pentru mine,
- 65 Sloboziți-mi mâna dreaptă,
Să-mi fac cruce creștinească.«
Dar Turcii nu-l ascultă;
Atunci Gruea le zicea:
— »Sloboziți-mi pe stânga,
- 70 Ca să-mi fac cruce cu ea,
C'am făcut un mare rău,
Și mă tem de Dumnezeu!«
Turcii stânga-i deslegau,
Că de dreapta se temeau;
- 75 Dar Gruea se bucură, —
Că, de mic stângaci eră!
Și Gruea ce mai făcea?
Mâna 'n buzunar băgă,
Sabie scotea,
- 80 La Turci se 'nvârtia,
Și pe Turci rău mi-i tăia,
Și pe fugă îi puneà!

- Iar bătrânul moș Novac,
La mâni cu lanțe legat,
85 Cătră Gruea a strigat:
— »Gruito, puițul meu,
Să te țină Dumnezeu!
Vină, rupe lanțele, —
Să le rup viețile!«
- 90 Gruea lanțele rupeă,
Pe Novac îl sloboziă,
După Turci mi-se luau,
Și la Turci îmi prăpădeau...
Apoi iară se 'ntorceau,
- 95 La cel birt mi-se băgau,
La Mărița,
Crâșmărița,
La frumoasa birtășiță.
Și Novac îi povestiă,
100 Și din gură-i cuvântă:
— »Hei Măriță,
Crâșmăriță,
Și frumoasă birtășiță!
Beătură mult ni-ai dat,
105 De dușmani ne-ai apărat;
Ian sufulcă-ți poalile,
Ca să-ți dăm noi blăgile!«¹⁾
Când Mărița,
Crâșmărița
- 110 Sucna-și ridică:

---

¹⁾ Averi, bunătăți.

Novac capu-i reteză,
Și în poală îi cădeă...

*

Și acasă că-mi porniă,
Cântec mândru ridică,
115 Până-i lumea s'o cântă.

*Spusă de Iancu Roșcobanu, agronom în Borlovenii vechi,
și comunicată de elevul R. Boldea.*

22. Rafila.

I.

Colo 'n coasta dealului,
La marginea satului,
Este-o casă micuteă,
Oare cine șede 'n ea?
5 Șede mândra mândrelor,
Crăișoara stelelor!
Într'o zi de primăvară
Iată c'a ieșit afară,
Să culegă flori frumoasă,
10 Flori de cele ce miroasă,
Să le ducă Nișului,
Nișului voinicului,
Dela turma satului,
Drept în coasta dealului.
15 Fata 'ncetișor mergeă,
Și cum floarea o rupeă,

La inimă o puneà
Și la Nițu se gândià :

— »Nițule,
20 Bădițule!
Dorul tău e dor nebun,
Nu-mi dă pace nici decum« ...

Florile le-a sărutat,
Și lui Nițu i le-a dat:
25 — »Nițule, bădițul meu,
Aste flori ți-le dau eu;
De-i vedeà c'or vesteji,
Bădițo, bine să știi,
Pețitori că mi-or veni,

30 Pețitori
Pe cai ușori,
Ș'or întră la noi în casă,
Și m'or cere de mireasă« ...
Zice Nițu cătră ea :

35 — »Rafilă, aleasa mea,
Florile io le-oi griji;
De-oi vedeà c'or veșteji,
Oi părăsi oile,
Oile

40 Și florile,
Și m'oi duce 'n dorul tău,
Și te-oi scoate dela rău!«

II.

Colo 'n coasta dealului,
La marginea satului,

- 45 La o casă micuteă,
O căruță se opriă,
Și doi inși se coboriă. —
Ș'o cerură de mireasă
Pe Rafila cea frumoasă.
- 50 — »Rafilă, copila mea,
Zise maica cătră ea,
Să-ți alegi din ăștia doi,
Că bogați-s amândoi,
Au ciopoară ¹⁾ de boi mari
- 55 Ș'o erghelē ²⁾ d'armăsari,
Mai au case zugrăvite
Pe dinluntru aurite.«
— »Maico, măculița mea,
Nu-mi face inima rea;
- 60 Io nu-i vreau pe ăștia doi
Fie bogați amândoi;
Că de Nițu mult mi-i dor,
Fără el mai bine mor.«
Maică-sa din grai grăiă:
- 65 — »Rafilă, copila mea,
Dorul tău nu s'a 'mplini,
Chiar acuma de-i muri!
Unul trebui să-ți alegi,
Și cu-acela să te legi!« ...

III.

- 70 Colo 'n coasta dealului
La marginea satului,

---

¹⁾ Cirezi.

²⁾ Erghelie = herghelie.

- În cea casă micutea,
Oare ce mi-se vedeă?
Nuntă mare și voioasă,
75 Oaspeți mulți în jur de masă,
Că Rafila e mireasă;
Ochii ei nu mai luciă,
Lacrimile i curgeă,
Junele o mângăiă:
80 — »Rafilă, aleasa mea,
Io îți jur pe Dumnezeu
Că ți-oi fi alesul tău,
Și-i veni la mine-acasă,
Și-i trăi ca o crăiasă,
85 Slugitori, căruță, cai,
Câte-ți trebui, toate ai!«...
Soarele dac'au apus,
Oaspeții cu toți s'au dus;
Rafila mândră mireasă
90 Nu se depărtă de-acasă;
Mumă-sa mi-o tot mână,
Junele o tot chemă:
— »Hai, Rafilă, nu glumi,
Vezi căruța, că-i aci!«
95 Când eră s'o pună sus,
Veniă Nițu ce-o fost dus:
— »Ian stai, frate,
Stai, fărtate:
De iubești pe mândra mea,
100 Vin cu mine-a te luptă,
Și de-i fii biruitor,
Fi-veți voi viețuitori;

- Dar de te-oi birui eu,
Să te ierte Dumnezeu!«
- 105 Se luptară,
Până 'n sară; —
Atunci Nițu l-apucă
Și în brațe mi-l strângeă,
Oasele de-i sfărâmă,
110 Și Rafilii îi grăiă:
— »Vin', Rafilă, mândra mea,
Vino la bădițul tău,
Care te-a scos dela rău.«

*

- 115 Colo 'n coasta dealului,
La marginea satului,
Este-o casă micutea,
Acolo cine-mi ședeă,
Și la rău nu mai gândiă?
Ședeă Nițul cel aflat
120 Cu Rafila cununat...

*Văliug, dela Sofron Velceanu,
com. de elevul Iosif Velceanu.*

23. Bărbatu 'nșelat.

- »Ce stai, neicuțo, 'n cărare,
Nu vezi vântul bate tare!
Vino, neică, până 'n casă,
Că bărbatu-i dus d'acasă;
5 Haide, șezi ici, lângă mine,
Până 'n seară el nu vine.«

- Aşa ziceă din fereastă
O puicuță de nevestă.
Iar neicuțul din cărare
10 N'așteaptă multă rugare.
Dară nici nu întră bine,
Bărbatul iată-l că vine,
Vrea să între 'n casă 'ndată,
Dară ușa e 'ncuiată.
- 15 — »Hăi muiere, strigă 'ngrabă,
Ian deschide, că mi-i grabă!«
Nevăstuța frumușică
Și neicuțu-s morți de frică.
Iar bărbatul strigă iară:
- 20 — »Haid', nu mă țineă afară!«
— »Merg, bărbate, merg de loc,
Numai pun un lemn pe foc,«
Ziceă ea, focul mișcând,
Cu drăguțul tremurând
- 25 Și din graiu așa grăind:
— »Vai de min', bărbatu vine,
Ce să mă fac, vai de mine!«
— »Ascunde-te ici în ladă,
Că doar s'o duce în grabă,
- 30 Lada-i mare, și-i cam goală...«
El de frică stă să moară,
Și cum în ladă-l închide,
La bărbat ușa deschide.
— »Bună ziua, boiereasă!
- 35 Ce te 'ncui singură 'n casă?
Te-ai temut poate, iubită,
De vr'un zmeu să fii răpită?«

- »Ba, m'am închis, dragul meu,
Să mai dorm, că mi-i cam rău...
40 Dar tu, cum de-ai și venit,
Din somn de m'ai pomenit?«
— »Am venit după cojoc,
Că erà să 'nghet de tot;
Cojocu-i deasupra 'n ladă
45 Caută-l iute și mi-l adă.«
— »Cojocu în ladă nu-i,
Ci-i în fundul podului,
Mergi și adă-l, dacă-i vreà,
Io mă tem. că voiu cădeà.«
50 — »Ba l-am pus baș¹⁾ io în ladă,
Scoate-l numai și mi-l adă.«
— »În ladă-i cel descusut,
Am pe el mult de cusut...«
— »Ori cum, scoate-l vezi, că-mi trăbă
55 Dar iute, că mi-i de grabă...
Ori ți-i lene-a căută?«
Strigă și la ladă sboară,
Ea de ciudă stă să moară.
— »Taci, că-i bine, l-am aflat, —
60 O mângăie cel bărbat, —
Iată nici nu-i rupt prea tare...
Dar sub el ce este oare?«
— »Ce să fie! nu-i nimică...
O fi ceva păpușică,«
65 Ziceà ea, și el n'o crede,
Pe bădița 'n ladă-l vede:

---

¹⁾ Toemai.

- »Hei, păpușă frumoșea,
Ce umbli tu 'n lada mea?«
Voinicelul auzind
- 0 Se sculă tot tremurând :
- »Vai, te rog pe Dumnezeu,
Lasă-mă, că mi-i cam rău!...«
- »Lasă, neică, las' pe mine,
Dacă nu te simți prea bine,
- 75 Am un leac de boala ta,
Și de loc te-oi vindecă; —
Acum să văd de cojoc,« —
Și pe badea-l ia la joc,
Și-i cântă hori minunate,
- 80 Cu o bătă peste spate,
Și mi-l joacă rumânește,
De numai schintei zărește;
Iar când s'a cam săturat,
Pe fereastă l-a scăpat.
- 85 Și se 'ntoarsă la nevastă,
Să nu fugă pe fereastă :
— »S'a schimbat, puicuță, jocul ;
Oi să-ți cârlesc io cojocul,
Vină 'ncoace, iacă acul,
- 90 Ca să scot din tine dracul.«
Și mi-o unge la spinare
În mână cu-o bătă mare,
Dracu din ea ca să sară...
Și pleacă de-acasă iară,
- 95 Îmbrăcat cald cu cojocul,
Și blăstămându-și norocul!

*Văliug dela Sofronie Velceanu,
com. de elevul Ios. Velceanu.*

24. Nunta cătanei.

- Frunză verde floricea,
Ce-mi aveà un moș aveà?
Și-mi aveà un feciorel,
Tinăr ca un lăstărel.
- 5 Și Joi că mi l-a avut,
Și Vineri mi l-a crescut.
Mi l-a peșit Sâmbăta,
L-a nuntit Dumineca.
Luni carte că i-a venit,
- 10 Să meargă la cătănit,
El din graiu așa ziceà:
»Învăliți pe tinera,
Păn' pe murg' oi înșelà.«
Și pe murgul înșelà,
- 15 Din gură așa ziceà:
— »Tinără, mireasa mea,
Atâta mi-i așteptà:
Nouă ani și nouă luni,
Mai atâtea săptămâni!«
- 20 Ea atâta mi-ș ședeà,
Și pe el mi-l așteptà,
Anii că se împlinià,
Iară el nu mai venià...
Tinăra se mărità,
- 25 Duminecă nunt' erà.
Când nuntașii se duceà,
Moșu 'n grădină întrà,
Și la vină¹⁾ mi-ș săpà;

¹⁾ Vină = (*n* = *gn* fr.) vie (de struguri).

- Se uită la răsărit,
30 Vede-o cătană venind.
Cătana la moș veniă,
Cătră moș așa ziceă:
— »Bun lucru, moș, și nu prea,
Că-i maica Dumineca;
35 Ce săpi, moșule la vine,
Și n'o săpi cum se cuvine;
Num'o săpi din rădăcină,
Ș'o arunci peste grădină.«
— »Dar cum, dragă, să nu săp,
40 Că un fecior am avut,
Care Joi mi l-am făcut,
Și Vineri mi l-am crescut,
Sâmbătă mi l-am pețit,
Duminecă l-am nuntit,
45 Și Luni carte i-a venit,
De plecat la cătănit;
Și din graiu el că-mi grăiă,
Să-l aștepte tinăra
Nouă ani și nouă luni
50 Mai atâtea săptămâni.
Tinăra l-a așteptat,
Dară el n'a mai picat,
Tinăra s'a măritat,
Singur în cas' m'a lăsat.«
55 — »Vină, moșule, cu mine,
Să văd nunta und' se ține.«
Moșu-atunci că mi-ș mergeă,
Nunta lui i-o arătă.

- În casă el s'a băgat,
60 De nime chiar nerugat,
Pe scamn ¹⁾ șezù nembiat.
Cu vin, că mi-l îmbià,
El vinul nu vru să-l beà,
Ci nainte că-l puneà,
65 Și pe tinăra poftià. —
Pe tinăra aduceà,
Iară ea când îl vedeà,
Din gură așa ziceà:
— »Beți, oameni, vă ospătați,
70 Ospătați, vă bucurați,
Că pe cine-am așteptat,
Dumnezeu că mi l-a dat!«

*Surducu mare, dela țărâncă Ruxanda Peica,
com. de eleva Octavia Crăinicescu.*

25. Colo sus la răsărit.

I.

- Colo sus la răsărit
Este-un măr mare 'nflorit,
Cu crengile la pământ
Și cu mere de argint.
5 Sub măr cine-i adormit?
Un voinic sărman rănit,
Din războiu s'a înturnat,
Că-i de sabie tăiat,
Pe șapte locuri pușcat.

---

¹⁾ Scaun.

- 10 Nouă ani și jumătate,
De când el în boală zace.
Cine 'n lume mi-l păziă.
Cine, Doamne, mi-l grijiă?
Doi golumbei ¹⁾
- 15 Și trei vulturei,
Iar vulturul cel mai mic
Zise-așa cătră voinic:
— »Mori, voinice, ori te scoală,
Nu-mi zăceă d'atâta boală,
- 20 Că nouă ni s'a urît,
De când stăm în pribegit.«
Voinicelul se rugă
Și din graiu așa grăiă:
— »Vulturilor, m'ascultați,
- 25 Să sburați,
Sus să sburați,
Norii să-i împrăștiați,
Să sburați pe deal și lunci,
Să-mi găsiți buezi ²⁾ mai dulci,
- 30 La vadul cu petricele
Să luați apă 'n ciocurele,
Petrișoare 'n gherișoare
Și buezi sub aripioare,
Și cu ele să sburați
- 35 La mine să vă lăsați,
Focul să mi-l atâțați,
Pietrele să le 'ncălziți,
Și cu ele mă păliți,

¹⁾ Porumbei, hulubași.

²⁾ Buruene.

- Cu buezi voi mi-ți legă
40 Și cu apă mi-ți spălă,
La trei zile veți vedea
Ce-o fi de vieața mea:
Dacă pielea mi-o albî,
Să știți bine, c'oi trăi;
45 Dacă pielea mi-o negri,
Să știți bine, c'oi muri,
Și din mine vi-ți nutri,
Carnea mea să o mâncați,
Cu sânge vă adăpați.»

II.

- 50 Cei doi golumbei,
Cu trei vulturei
Într'o clipă îmi sburau,
Norii de-i împrăștiau,
Și sburau pe deal și lunci,
55 Să-i ducă buezi mai dulci,
La vadul cu pietricele
Să ia apă 'n ciocurele,
Petrișoare 'n gherișoare
Și buezi sub aripioare.
60 Pietrile că le 'ncălziă,
Și pe el că mi-l păliă.
Cu buezile-l legă,
Și cu apă mi-l spălă.
La trei zile ce află?
65 Pielea neagră o vedeă!
Voinicul nu se mișcă,
Și așa îmi cuvântă :

- »Steaua mi s'a 'ntunecat,
Și nu-i vorbă de sculat ;
70 Vulturilor, mă mâncați,
Nimica să nu lăsați,
Numai mâna mea cea dreaptă,
Că-i măicuța înțeleaptă,
Și pe degetul cel mic
75 Mi-a pus un inel d'argint,
Maica 'n el e tipărit.
Mai pe urmă m'aș rugă,
Pe mine mi-ți ascultă,
Mâna 'n cioc¹⁾ să mi-o luați
80 Și cu ia sus să sburați
Până drept spre Orăștie,
Unde-o fi măicuța vie,
Norii voi să-i despicați,
Bine seamă să băgați :
85 Chiar în ziua de Rusale
Veți vedeă o horă mare ;
Unde-i hora adunată,
Să-mi face-ți mâna scăpată ;
Hor' atunci va încetă,
90 Toți la mân' or alergă,
Doar o fi și maica mea
Acolo cu soru-mea,
Și inelul vor vedeă.»

III.

- 95 Cei doi golumbei,
Cu trei vulturei

Să zice »cic«, diminutiv »cicurel«.

- Pe voinic îl ascultă,
Și cu mâna lui sbură,
Tot în sus spre Orăștie,
Și pe voia lui să fie.
- 100 Iar în ziua de Rusale.
Unde jucă hora mare,
Mâna 'n jos că mi-o lăsă,
Mâna 'n horă că pică,
Toată lumea se 'ntristă
- 105 Și cu jale întrebă,
Inelul cine purtă?
Maică-sa că se uită,
Și când mâna o vedeă,
Mâna bine-o cunoșteă,
- 110 Pe inelul de argint
Al ei nume-i tipărit...
Măicuța ce mai făceă?
Inima i-se strângeă,
Frigurile mi-o prindeă,
- 115 Și din graiu așa strigă:
»Dorul meu!
Amarul meu!
Nu mai văd puițul meu...«
Și acasă că porniă,
- 120 Și pomană că-i făceă,
Lacrimile îi curgeă...

Dela un Român din Dragoești.

Cuprinsul:

	Pag.
Prefața	3
+ 1. Soarele și Luna	9
+ 2. Iorgovan și șerpele	16
+ 3. Ileana	25
+ 4. Ileana (variantă)	29
5. Vida	33
6. Vida (variantă)	40
7. Iancu și Turcu	46
8. Ducin	48
9. Todorel Todor	54
10. Toma	63
+ 11. Toma D'Alemos	69
12. Mirza	72
13. Pipérea	78
14. Nicolcea	83
15. Codreanu	91
16. Pîntea	94
17. Gruea la 'nsurat	100
18. Gruea la 'nsurat (variantă)	105
- 19. Gruea 'n Țârigrad	111
+ 20. Gruea 'n Țârigrad (variantă)	126
21. Novac și Gruea	134
22. Răfila	138
23. Bărbatu 'nșelat	142
- 24. Nunta cătanei	146
25. Colo sus la răsărit	148

